ספר
צרי היגון

כושל יקומון מליו וברכים כושלות יאמץ

סגולת ספר צרי היגון : להשקיט הנפש
מדאבון : כטוב חמשת מיני דגן :
להשביע הגוף מרעבון :

חברו החכם הכולל בש"ס ופו"ס ומקובל כ"ש **שם טוב**
בר יוסף פלאקיר : וכאשר עיניכם יראו
בהקדמות קריאת הספר : שם ישראל הכהן
ובן הכהן במהו"רר **שמעון** זצ"ל בעל מחבר
הסה"ס עניני הטעמים המה יתבאר : אשר לתבונתם
אין חקר : וכבר היה נדפס בקרימונה לפרט ש"י
טו"ב לפ"ק ובאותה שנה היה הבר"י הזה בזול ועכשיו הוא
נעתק : מחמת שאין יוצא ואין בא במכר וממכר : בכן
קם ואזר כגבור חלציו ה"ה האלוף כהרר **זלמן**
לונדן להביאו עכשיו לדפוס כדי להוציא זול
מיוקר : בזכות זה יזכה לאורה ששון
ושמחה ויקר : אכי"ר

את הכל עשה יפה **בעתו** לפ"ק

פ"ה ק"ק
הענא בבית הדפוס
של האדון **יוהאן יאקב באוסאנג** :

הקדמה בעל המביא ספר צרי היגן לדפוס

הנה אנכי שפל אנשים אחרי ראותי שספר נחמד הלזה הנז"י אין ויגז"ן בחדרי דלתות סגור ומסוגר : אין יוצא ואין בא במכר ובממכר : יש שאין לו ואינו מוציא אם לא במתן דמי"ם הרבה ובמוע"טים משתקים אותו ונפשו עליו תאבל בינון ואנחה בערב יאמר מי יתן בוקר : בכן אזרתי כגבור חלצי להביאו לדפוס כדי להוציא זול מיוקר : לפני עניי עמי ונשיאים יביאו נדבה בבוקר בבוקר : ואשאלם מענה מאהל העונה אותי ביום צרתי ומן האנשים אשר ש שפתותם חצי גבור שנונים אשנו אמת ושונאי שקר : להרחיק מעלי מי שבוא יבוא בגבולי לבל ישיג ויגרום בהזיקי כי לאו היינו דרך מדבר והפקר : והעובר דרך נא"ש עלי צור במקרה עליו יקר : ובסילוא דלא מבע דמים ידקר : והשומע לדברי חכמים יזכה לאורה שמחה ששון ויקר : והספר **צרי היגון** אצל כל אדם יהיה אמון : באשר הוא מלא נופת צופים כרמון : קול לו בהדר קול אליו כפעמון : ובארץ ציה וישימון : הנהו כטל חרמון : ורפואה לגוף כל חולי חלמון : מנחה שלוחה ודורון : לילדי הזמן בדלי חרון : יזכה בו דור עני ואביון : ממנו ילמדו לעשות רצון עליון : הנהו קב ונקי בתכלית הנקיון : לא יסופר שבחו עלי עשור ועלי נבל בהגיון : כל אדם יחוס עליו כחס יונה על הקיקיון : וכל ישראל ישכון בטח ושאנן : ויזכו במהרה לגאולות יכון : כה עתירות

שלמה זלמן במהו"רר משה רפאל ז"ל **לונדן** :

אלה דברי פי חכם חן בעל המחבר ההג"הה שבתוך הספר צר"י היגון :

אם מכאוב על יגון רובע : צרי הזה עליו תהיה קובע :
כל המחלה יהיה ממך מונע : אז בריא בלי חולי נוסף משתעשע :
ותרופות צר"י טו"ב כמעין נובע : שבחו לספר קצר המצע מהשתרע :

באשר אדע גודל התועלת וטוב התרופה בספר הזה אשר כינכו אביו הראשון וקראו :

צרי היגון שמו נאה לו והוא נאה לשמו כי בן בדידי הוא שבר" בעו"ה בעת סערת הזמן וגלי טרדותיו עלי עברו בימים אשר היו עמדי אשר המתים שתה רוחי ספר זה משמיא אלי הוזמן באף חמתו עמדה לי קריתי בו גם שניתי ושלשתי היו דבריו מתוקים כדבש לפי וכמים קרים על נפש עייפה · העביר ממני תרעלת האנחה שמי הדאגה ושרשי היגון · הלרי המעולה הזה מי יוכל למלל גבורותיו · ושבח סגולת מעלותיו · עבור במילי' מי יוכל ואיך אתאפק מלהודיע · טבעו בעולם לאה אמינא טוב מבעליו ולעבור אלא דלא תעמוד על דם רעך · באשר היגון ואנחה רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה · אחוש פן בשתיקה יקרני עון ח"ו ולמה מרעהו חסד · אמרתי האמנם אלם צדק ידבר כי עת לעשות לה' · ולכן אנכי נערתי ולא אבוש אנכי הצעיר הדל באלפי כאסתרא בלגינ' קריא בן קי"ש יצאתי להקים על דלתי החכמים לתור ולדרוש אחר ספר הלרי הזה היה בידי מקדמת דנא יצרו חכם אחד נקרא שם טוב ב"ר יוסף פ' לחקור · ולסיבת יסור יסרני ה' בטלטל' דגברא דקשה ובאשר טרדות בעו"ה איידי דזוטרא מירכים ממני שאו"ל שאלתי פי כל ודרשתי גם חקרתי אחר ספר זה בקשתי את שאהבה נפשי · יגעתי אחריו ולא מצאתי · אלקים הבין דרכו והוא ידע את מקומו אף כליותי יעצוני לחשוב מחשבות לרקח כמוהו · אמרתי הלא מלעבר היא ותחי נפשי ואלקטה נא בעמרים ·

צרי היגון

לא מפי סופרים · כי אם מפי ספרים מנופת צוף פניני המאמרים · ומזמרת הדבורים · ידעתי גם ידעתי רבים אומרים · לנפשי אין ישועתה לו בספר זה שגיא בחר מלתא מסרך אשר כבר היה לעולמים ויפה שתיקותו מדבורו כמו דתני ר' חייא יפה שתיקה לחכמים ק"ו לטפשים כמוני היום וכן שלמה אמר גם אויל מחריש חכם יחשב אמנם זכורני הלכה במסכ' עדיות (פ' ה') עקביא ב"מ אמר מוטב אקרא שוטה כל ימי ולא אהיה רשע שעה אחת לפני המקום ובזה רוחי העירני לאמר מה לך נרדם לישב בדד ולידום · הלא גם על מנצפ"ך ותרגום א"פ כאמר שכחום וחזרו ויסדום · לכן אברך ה' אשר יעצני יתן לי עוז זכרון אחד לכולם יהיה תשועת נפש אין סוכה טבע המעליב אם פגע בך מנוול משכיהו למדרש זה אחד מהמקומות מחזיר מועט הכמות את המרוב' מהאיכו' לגודל תועלתו · אמרין בר' אלכסנדרי בפ"ק דע"ז (דף י"ט) מאן בעי חיי מאן בעי חיי כנופו ואתו כולי עלמא למזבן סם חיים ספרא דא תא חזי כמאן עמא דבר עולם כמנהגו נוהג להיות כל איש שורר בביתו מחזיק בפלך מעט צרי ואבקת רוכל התעלות וסמני הרפואות אוקיר לאסיא עד דלא יצטרך ליה גם כי ספק אם לעולם יבא לידי נסיון · כ"ש כאשר נברא יש אין שלא יבא לידי תיגיון · הן רחמני או אכזרי · שלא ימים מתוך אהלו זה ספר הצרי · הצריך ומועיל לכל גוף ונפש · מוציא מטיט היגון ומדאבון רפש · כל קורא בו ימצא מנוחה שבת וינפש :

והנה אפיל תחינתי לפני כל אשר ימצא בידו זה הספר · אם בשגגה איזה דבר חסרתיו · ידינני לכף זכות וכופר · וימחול לעוני ויסלח לזדוני · כאשר הוספתי מכל אשר היה לפני · כי במטבע שטבע החכם בראשונה · שנותי ברק חרבי הכוונה · כי מי הוא חכם ויבן את זאת · לרשום בזכרון טוב הכל אות באות · הוספתי בפנים הרוב וכל ההגהות · והוא לבד לא היה השלים מזה : לא עשיתיו לשום חכם נביא וחוזה · רק לקטני ב"א וצעירי התלמידים כמוני היום · אתן שבח לנור' ואיום · אשר לעשות אלה יעצני · ואחל בעזרת יוצרי וקוני : ואברך בא"י חקך למדני · אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחייני · ומתהומות הארץ תעלני · תרבה שמחתי ותשוב תנחמני · אכי"ר :

שבח אהלל ואומר לאל נורא · הבורא כל נברא · מעבי'
אפילה ומביא אורה · משגב בצרה · משמיע אחר
מספד וקינה · קול זמרה ורינה · המוציא יקיריו מאפילה ומגור הדאגה ·
מעלה מאבל היגון והתוגה · לשמחת אור נוגה · אהודנו על כל מעשיו
הנפלאים · וארוממנו על פעולתיו הנוראים · בכל מקום ופינה · דיהיב
חכמת' לחכימין ומנדעא ליודעי בינה · לבחור דרך סלולה ואורח ישרה ·
לשמוע לדברי חכמים המגינים מכל דאגה ופחד ומרה :

אמר החכם מהמדות המאושרות · אשר מפז יקרות הם
מדות גבורי החכמה . ואבירי המזימה אשר
לא ירעשו מרוח סערות התלאות · ולא ירגזו לקול שאון ותשואות ·
יהא האדם חזק ואמץ לשאת כובד צרותיו · ורחב לב להכיל קורותיו ·
ולסבול עול ילדי הזמן · לא ילכד ברשת הדאגה אשר לו טמן · אמיץ
לבו · ילעג לסוס האיר ולרכבו : עד התוגות לא תחשיך שמש תבונתו ·
יצא כזהב בבחון אש התלאות אותו · וכל המוצאות אותו לא יתפעלוהו ·
הימים בשמחתם לא יפתוהו · גם באנחתם לא יחלידוהו · לא ירגזוהו
באבלם · לא ישמחוהו בגילם · יודע כי אחרית שמחה · יגון ואנחה ·
וכל גיל ליגון ישוב · ונופת הזמן לחמת עכשוב : והנפש הטהורה ·
התמימה והברה · יצר התאוה לא טמאוה · ובבלי הזמן לא השיאוה ·
בהבל וריק נחשב לה הפגעים ותהפוכות הזמן ללבה שעשועים · יודעת
כי טבע היצורים להתחדש בהם פגעים ומקרים · ויצברו אותם חמרים
חמרים : ומי האיש אשר לא נכשל ונלכד בתחבולו' הזמן ובבליו · אשר ניצול
ונמלט שלא עלה עליו · תלאות ומצוקות · ולא הקיפוהו שאגות וצעקות :
ואילי הזמן לא השיגוהו · ופגעי העולם לא הלאוהו · אין אחד נמלט · אשר
שר הדאגה עליו לא ישלט · ע"כ האנשים אשר נאצל עליהם מרוח
חכמה · ועלו למרום השכל והמזימה · ובאו להיכל הדעת פנימה ·
וחקרו המסתרים · וירדו לעמק אמתת הדברים : לדעת תהפוכות
הזמן ותולדותיו · והשכילו תוצאותיו ומסבותיו : וכי פעם להטיב ופעם
להרע · פעם יוסיף ופעם יגרע · מעת הכירו אלה חזקו מגור לביתיהם ·
ואמצו לשמור נפשותיהם : לבלתי יחרידו בבא התלאות · וירגזו
בהתחדש התשואות ·

בכאן אעורר דברי המשורר · המתחיל וגומר · ויפתח פיו ואומר :

הלא יג׳ון שמח ונטוש יגינך ואל תרגז לכל ילדי זמנך :
ובצר לך חזק וסבול פגעיו היה כצור לכלכל ים שאונך :
היה מראה זרוע עם גבורה כעת מקרה ופגע רע יאונך :
חוס רעה בלב עלז תקבל כיום טובה וכבה את חרונך :
תאמץ לב לבל ימס כדונג ביום אידך וצער דאבונך :
והיום אל תהי חרד לשוברך ואל יהיה למחר יום אסונך :
ולא תפחד במו נחל תלאות ואף אם יחצה עד צווארנך :
והוחיל רחמי בוראך בצוקך ועת מגור וצר קוה לקונך :
בחרב דעתך החרב דאגות וללחום בם יהא שבלך אזינך :
ואל תבכה לפירוד אח וגואל לפה יד שים ותן פוגת לעינך :
נעים הזמן ותענוגיו תבזה הטוב לך כי תהיה עבד להונך :
ובתלאה בחכמה בין ותועיל כטיולך במו פרדס וגנך :
גשיעות תאוה קצץ ותשפיל רצון קונך עשה בטל רצונך :
בטח עליו בכל צרה אשר הוא לאור יוציא שפטיך ודינך :
ואם ישכון עלי לבך ענן איד אלקים יחקור יעביר ענגך :
לזכר זה יהא תמיד בלבך צרי מרפא תעלת כל יגונך :

ולכן האיש הנלבב · ילך שובב לא תטה אשורו מפחד הזמן · אשר רשת לכל יטמן · יזכור מה היה ראשיתו · ואל מה יהי אחריתו · וטוב העולם וגילו · לאפס ותוהו נחשבו לו :

והחכם אומר השמח בעולם הוא המתאבל עליו והמשכיל זוכר ימי האבל · בימי השלוה והחדוה · ובימי החרדה השלוה · וחכם אחר אומר זכור האל בשלוה תמצאהו בצרה ואמץ לבו בגבורים · האוחז בדרכי ישרים · לא יתחלחל לשוד הימים · ולא יבהילוהו החרדות והאימים · לדעתו כי זאת לפנים בכל הזמנים · לאבד בגדו: הנפש והאבירים · פגעים רבים ומקרים · וחסר לב יושב כאן · מתארח כאורח רענן · ויעלו אוהלים לשודדי השכל והאוילים : ומשכנות בטוחות למרגזי אל ועובדי אלילים · ודאגות לקמצים לאיש חיל רב פעלים :

וכן

וכן אמר המשורר

הכי רדפו ילידי הזמן רק · לכל נכבד ואיש דעת וחכמה ·
ראה שטות פני מים נבלות · ויורדים הפנינים לאדמה ·
ואם יתעוללו גם בך בני יום · בעת הכך זמן מכה עצומה ·
הלא אין קץ לכוכבי השחקים · ולא יחשך לבד סהר וחמה :

וכן אמר המשורר

זמן שר יחנך · ועבד מפנק · ובו צר ואויב כאריה יונק ·
יחיה ברשעו מחויב בפשעו · סקילה שריפה והרג וחנק ·

שמעו אלי והאזינו לדברי אנכי הצעיר בידעי היות גבורות הנפש על הצרות · ואומץ הלב נאחדם הקורות · מדה חמודה ומעולה · מרוח השכל אצולה · ואיכה מצויה אלא ביחידים · ולא תנוח אלא בשרידים · על כן כל איש אשר ידבנו רוח לאחוז בדרך החסידים · להיות לו סגלה · מדה טובה זו לחלק ולנחלה · אם ככסף יבקשנה · וכמטמונים יחפשנה ימלט מפח התוגה · אשר הלב מחלה · ויגלל מרשת הדאגה · אשר הגוף מכלה · ולכך חובר זה הספר · הנותן אמרי שפר · כשיקרה לאדם אחד מן המקרים · ושבר מהשברים · ישעשע במליו · ויקל מעליו · וע"כ נקרא שמו צרי היגון · לכל בר נש טוב והגון · צרי היגון ומרפא לאנחה · בו ימצאו גיל ושמחה · לאובד ולמרי נפש אתן מנחה · כל עוף הטרדות ויגע המקרים יתור בו מנוחה · ולמען זאת הספר הזה בדברי חז"ל חזקתיו ובמשלי הפלוסופים אמלאתיו · ואספתי פארי דבריהם · וקבלתי כדאי אמריהם · זער שם וזער שם · כדי שלא יקוץ בו הקור' ויאשימני אשם · ע"כ אחד מעיר ושנים ממשפחה העליתי להיות לדורשים מזומנים · ולחוקריהם נכונים · ואתחיל בדברי הנשר הגדול החכם המופלג הרמב"ם זלה"ה ·

וזה כי מלך זמני שלח אליו שיכתוב לו רפואה לחוליות אשרעו לו וזכר בכללם

[illegible] ל

מצאתי זהו בשער שלישי מספר אגרת המתחיל הגיע אל העבד הקטן

כי נגרם עליו הדאגה והחרדה והיה מפחד מהמות וכתב לו בזה הענין דברי' אלו מקצת תשובותיו ז"ל ועתה לא תמנ' מאלו ההתפעליות ר"ל התפעלו' הנפש כמו הדאגה והכעס והיגון שירשמו רושם גדול אלא באנשים שאין להם הנהגה במוסרים ותוכחת התוריות · ולא במדות הפלוסופי' בנשים °וכנערי' המנוערי' מכל חכמה והפתאי' מבני אדם כי לרפיון נפשם יחרדו ויפחדו וכשתבואם תלאה מהתלאות תגדל חרדתם ופחדם ויצעקו ויבכו ויקרעו ראשיהם וימרטו לחיי' ואפשר שיגדל דאגתם ופחד' עד אשר ימותו פתאום או אחר זמן מועט לפי שיתגבר עליה' היגון · וכן בעת שישיג °אחד מאלו טוב מטובות העולם תגדל שמחתו בו ויחשוב למעוט דעתו כי השיג טוב גדול מאד ותרבה גילתו ושמחתו ברוב תענוג מה שהשיג ויגדל צחקו עד אשר ימותו קצתם מרוב השמחה מפני שהחום הטבעי מתפזר פתאום בכל הגוף ויצא חוץ למקומו כמו שדברו בזה חכמי הטבע וסבת כל זה רפיון הנפש וסכלותה באמת הדברים:

אמנם האנשים המלומדים במוסרי' ותוכחת התוריות והמתנהגי' במדות הפילוסופיו' הם מקני' להם חוזק נפש וגבורה באמת עד אשר לא תתעלפנה נפשותיה' לדברי' אלו אלא התפעלו' מעט וכל מה שיהיה האדם יותר רגיל במדות החכמ' יהיה לו מיעוט התפעלו' לגבי הענייני' ר"ל

העבד הקטן משה עבד ה' מארץ ישמעאל דקרטב"י וכו' והרמז"ל חברו למלך אח' ממלכי הערב והעתיקו החכם ר' משה בן החכם רבי שמואל אבן תבון ז"ל שנת חמשת אלפים וארבע לבריאת עולם: שכמ"ש

☞ °כמאמר שלמה המלך ע"ה וכעס בחיק כסילים ינוח

☞ °הג"הה

וזה כי אין יראת ה"ש כיראת ב"ו כי מי שהוא ירא משום אדם או מלך או שר עומד תמיד בפחד ורעדה וזהו סבת קצו' ימיו אבל היראה מהש' לא די שהחרד' לא תקצור ימיו אבל תוסיף ימים כמאמר שלמה ע"ה יראת ה' תוסיף ימים · והרשעי' שאין להם יראת השם לא די להם שלא יאריכו ימים אבל שנות רשעים תקצרנה וכן אע"פ שמדרך היראה ורך הלבב להולי' בנים רבים לבב כמוהו ושלא יעשר ולא יקום חילו כי בהיותו מפחד תמיד לא יעשה חפציו כראוי אמר דוד אשרי האיש ירא ה' במצותיו חפץ מאד גבו' בארץ יהיה זרעו וגומר כלו'

בשלוה ובהרד' עד אשר כשישיג טוב גדול מטובות העולם ושם אשר יקראו הפלוסופי' טובות מדומות לא יחרד עליו בשמחה רבה ואמנ' יגיע לאדם זאת התכונ' בחקרו אמתת הדברי' והבנת טבע הנמצא וידיעתו כי הגדול מטובות העולם אלו נשאר לאדם כל ימי חייו ואח"כ יעזבנו מה היא וכמו כן הגדולה מהרעו' שבעול' בעת שיעריך אותה האדם אל מותו אשר אי אפשר מבלעדה תהיה רעה זו קלה מהמות בלי ספק ולא יחוש לזו הרעה אחרי שהיא קלה מהרעה שאי אפשר ממנה · ובאמת קראו הפילוסופי' טובו' העולם הזה ורעותיו טובות ורעות שאינ' אמתיות כי כמה מאורעות יחשוב האדם שהוא טוב והוא רע באמת וכמה * עושר הגיע לאדם וכמה מלכות גדול ו והיה זה להפס' גדול בגופו ושתאבד נפשו בקוצר חייו וגרם הרחקתו מהא' ית' ולהבדיל בינו ובין יוצרו ואחריתו עדי אובד שיגיע היגיע' התמיד' · וכמה עושר אדם וכמה מלכות שהוסר ממנה והיה כל זה להצלחת גופו ותקון נפשו במדו' הטובו' ואריכו' ימיו וקרבו אל יוצרו ואחריתו ההצלח' התמידה והמנוחה ועל דרך כלל רוב מה שחושבו ההמון שהוא טוב והוא רע אצל החכמ' ואין כוונתינו לבאר עתה אמית' אלה הדברי' · אמנם כוונתינו

ההערה

אשריו הירא את הש' כי לא תקנהו תכונת היראה ההיא רכו' הלבב אלא גבור' עד שגבור בארץ יהיה זרעו וגו' וגם מי שהוא חפץ במצותיו אע"פ שיוציא הוצאות בקיום המצות לא יחסר הונו כי הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד וזה להורות כי יראת השם איננה מקצרת ואיננה ממעט' הממון ולא הימים ואיננה מסבבת המקרי' הרעי' ביראת בשר ודם אמר שלמה ע"ה יראת ה' לחיים ושבע ילין בל יפק' רע ר"ל יראת הש' לא תסבב המות אבל היא לחיי' וכן אין הירא חסר כל טוב כי שבע ילי' וכן לא ירא מהמקרי' כי לא יפקד רע · בעקרים מ"ג

פרק ל"ד : שכמ"ש

☞ °הנ"ה

כי העושר ורוב הנכסי' מגביהים לב האדם שכאמ' ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך ורם לבבך ושכחת וגו' וכמה פעמים עושר שנ"ל כי צרות מתגלגלים על העשיר כל היום קול פקדים באזניו מגנבי' מגודדי' לילה ממשא מלך ושרים כל ימיו מכאובים וכן הממשלה ג"כ רוב פעמים היא אליו לצרה ומוקש לדאגה ולטרדה והשררה צרה באשר יעש' ברצונו והגדיל שין מי יאמר לו מה תעשה יתקנאו

המער' להרגיל הנפש מיעוט ההתפעלו'
נשנינו בספרי המדות והמוסר ובתוכחת
התורי' עד שתתחזק הנפש ותראה
האמת אמת והשוא שוא ותתמעטנה
הדאגות והאנחות ותסור המחשבה
וההשתוממות ותשמח הנפש בכל ענין
שתהיה האדם בו ובזה החקירה טובה
מאד תתמעטנ' המחשבו' והדאגות ואפש'
שיבטלו לגמרי בעת שישים זה האדם
לנגד עיניו וזה כי כל מה שיחשוב האדם
וידאג ויתחדש לו אנחה ויגון לא ימלט
זה מהיות אחד משני דברים · או שיחשוב
בדבר שעבר כמו שיחשוב באבדת עושר
שהיה לו או מיתת אדם שהי' יקר בעיניו ·
או שיחשוב בענינים עתידים ליפול
ויפחד וידאג למה שיחשוב וידמה שיפול
עליו מהם נזק מהנזיקים ויירא שמא
יארע לו צרה או תבואיהו תלא' או יפגעהו
פגע רע וידוע הוא אצל החקירה שכלית
כי המחשב במה שעבר ואבד °כבר לא
תועיל כלום בשום פני' והאנח' והדאגה
על הדברים שתמו וכבר אבדו הם מ
מחסירי הדעת ואין הפרש שידאג האדם
על עושר או איזה דבר שהיה חביב לו
שנאבד ממנו · או שידאג מפני שהוא
נברא אדם ולא מלאך ולא כוכב או זולתו
זאת מהמחשבות הנמנעות וכן מחשב'
האדם בדבר שהוא ירא שמא יקרהו לזמן
הבא

בו רבים ויבקשו ממנו ראה כא
אחי יוסף שאמרו לו המלוך
תמלוך עלינו אם משול תמשול
בנו · וביה בליליא קטיל
בלשאצר מלכא כשדא' וכאלה
רבים וכמצא כתוב בספר ה
הרומיים שאוקט"ביינו פיו"ף
קיס"ר כשבאו כל העם והשרים
להמליכו ולתת כתר הקיסרות
על ראשו לקח הוא הכתר בשתי
ידיו וכה דבר כתר כתר אלו היו
נודע לכל אדם הצרות והתוגות
הטרדות והרעות אשר תחתך
אע"פ שימצאוך בשוק מושלכ' אין
האנשים לא יקחו אותך ולא
ירימוך מעל הארץ ואני לעבד
נמכרתי לעם הזה לעבוד
מלאכתם לא לאדון ולקיסר
והכתר הזה איכ' אות מלכות כי
אם חבלי עוני וברזל · כמה
נאים הדברים היוצאים מפי
הקיסר ולא היה בכל קסרי
רומי כמוהו במעלה ושלימות
וכן האריך ימים על מלכותו
יותר מכל קיסר שהיו לפניו :
אני שבא"ם מצאתיו בספ"ר
מחברת אבות לפי' החכם
אברבנאל :

☞ °הג"ה

כדמצינו בדוד המלך ע"ה אחר
שמת הילד קם מהארץ ורחץ
ויחלף שמלותיו ולא עצב עוד
באשר עשה בעוד הילד חי וכן השיב לעבדיו ועתה מת למה זה אני צם האוכל
להשיבו : שבא"ם

הג"הה

סבא גם °זה הבל ורעות רוח כי כל מה שירא׳ האדם ממנו הוא אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה כמו שידאג כמו כן צריך שתשמח נפשו בבטחון השם בהוציאו ההפך ממה שירא כי זה כמו זה אפשר עכ״ל הרב ז״ל · והנה גלוי וידוע כאשר הוכחנו כי הדאגה היא מחלת הנפש ולפעמים סיבה למיתת האדם פתאום וזה כשיגבר היגון על האדם ויתחזק בו · ושלמ׳ ע״ה אמר נפש איש תכלכל מחליהו ורוח נכאה מי ישאנה כלומר שחולי הנפש קשה מחולי הגוף כי הגוף כשיחל׳ תסבול הנפש ותחזק לשא׳ אותו אבל בחלות הנפש אין הגוף יכול לסבול חליו אך הוא נמס ואבד או יהיה ענין הפסוק כן רוח איש כלומר יצר לב האדם גורם אל האדם לכלכל ולזון להסיר הדבר המחליא אותו והעניין שהוא ימשך אחר תאותו או אחר דאגתו · כמלא הוא עצמו יפרנס ויכלכל דבר המחליאו ולא יחשוב האיש העושה זה שעושה לעצמו היזק מועט כי החולי כשיתיישב בגוף מי יוכל לשאת טרחו או מי יוכל להסירו ממנו · כלומר כשיגיע החולי בגוף ויתיישב בו עד שתהיה הרוח נכאה וחלושה מי ישאנה כלומר מי יוכל לסבול טורח החולי ההוא · וזה ידוע כי מי שידאג תמיד נופל בחלאי׳ רעים °וזכרו כי פלוסיף אחד אמ׳ למלך זמנו כי הדאגה תמס לב האדם ורצה לנסות דבריו ויקח חיה אחת שאברי בטנה דומה לאברי בטן האדם

° הג״ה

וכן גרסינן פר׳ הרואה (דף סב) ת״ר מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צווחה ואמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי עליו הכתוב אומר משמוע׳ רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה׳ · אמר רבא האי קרא מרישיה לסיפא מדריש ומסיפ׳ לרישא מדריש משמועה רעה לא ירא מה טעם נכון לבו בטוח בה׳ ונומר · עוד שם ההוא תלמידא דהוה אזיל אבתריה דר׳ ישמעאל בר׳ יוסי חזיי׳ דקא מפחיד א״ל חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים א״ל והכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ההוא בד״ת כתיב · יהודא בר נתן הוה שקיל ואזיל אבתריה דר׳ המנונ׳ חזייה דקא מיתנח א״ל יסורי קא בעי ההוא גברא לאתויי אנפשי׳ דכתיב כי פחדתי ויאתיני · א״ל והכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ההוא בד״ת כתיב · א״כ כוונ׳ מדברי רז״ל שבכלל אל יפחד וידאג אדם להבא כי בזה יגרם לו נזק והפסד ח״ו שבמ״ש :

° הג״ה

אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר ואתה בן אדם האנח וגו׳ · ור׳ יוחנן א׳ כל גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמר.

האדם ויחביא אותה במקום אפל והיו מותני' לה מאכל' ומשת' כפי צרכה ולקץ הימים צוה לקרוע בטנה ולהוציא לבה וימצאו אותה שכחשה מאד ולא נשאר לה אלא מעט ונמצא שזה היה ממה שהיית' דואג' על שבתה במקום ההוא וידע המלך כי אמת אמר לו הפילוסוף · ואמר הפלוסוף הנפש בעוד שתשמח יתחזק התנועה ותרתיח הדם ונתפזר בכל הגוף ויאדימו הפנים מפני זה וירבה הצחוק לרפיון הגידים והאיברים מחוזק הטבע ובעת שתדאג תשקוט הנפש ותכנס שלהבת תנועת הטבע ויתקבץ מכל אברי הגוף לחדרי ° הלב ונהפכו כל פנים לירקון לאבדן הדם מהם · ורוב פעמים גורם המות וזהו שאמרנו סבת השמח' והדאגה והחכם אמר מי שרוצה לחיות יכין לו לתלאות לב אמיץ · וצריך אדם שיבזה חייו ויאמין שמעש' העולם פעמים טוב ופעמים רע להפך ממה שירצה האדם והטוב והרע מעורב יחד בעולם וע"כ

יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמר' על שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים · פר' הרואה (דף נ) ובפרק אע"פ (דף סב) שבת"ם

° הג"הה בפרק חלק (דף ק) תניא מספר בן סירא לא תעיל דויא בלבך דגברין גיברין קטל דויא · הא שלמה כתי' אמר דאגה בלב איש ישחנה ר' אמי ור' אסי חד אמר ישיחנ' מדעתו וחד אמר ישיחנה לאחרים : שבת"ם

אמר בעל השיר כי הזמן נקרא עיר הספר כי הוא לדאגות ולתלאות ערם · ולא תאכל ממנו מתוק בלתי בלול עם האדם · והטוב שבו במזג מאדנים ועד זג · יבא יציריו כשור אל טבח · כי הוא יברך את הזבח :

וכן יאמר בשיר על זה

תבל הטוב שבו מזוג על כן נקרא עי"ר הה"רס ·
ולא תאכל מ תוק ממנו בלתי בלול עם הארס ·

אמרו חכמים הקדמונים · אשר דברו על תולדות הימים · כי העולם הזה כדמות מסגר · ובו החרש והמסגר כגר · ופניו בטמון חלוש וערום יעלהו הזמן מבלי לבוש · ומי שיבחן העולם הזה ימצאהו אויב בכסות אוהב

אוהב לבוש · ועוד אמר חכם אחד כי הזמן עיט לבוע · ותבל דומה לגשר רעוע · ותחתיו נחל שוטף עמוק ונתון בו חבל גרוע · והדולה עלל ורוע · והדלי רצוץ וקרוע · ואם בא לדלות תשבר כד על המבוע :

וכן יאמר בשירו

תבל בשמו הידוע ידמה אל ג שר רועע ·
תחתיו נחל שוטף עמוק בו נתון ח בל גרוע ·
דולה עצל ימיו כצל ראשו פרוע איש צורע ·
ודלי רציץ נבזה נפ ץ קלוט שרו ע קרוע ·
יום בא לדלות נפלות שבר כד על המבוע ·

ובאשר הזמן ישלח חפשי הזבוב סעלוב · ויתן הנשר בכלוב · דמוהו החכמי' לכף מאזני' שפילו היתרי' · ויעלו החסרים · עד לשמים ולא יגיע האדם למנוחתו · ולתשועת נפשו ולהצלחתו כי אם בשכחתו ואמר החכם זכרו זאת מיחלי הזמן ויונקי סוד תנחומיו · כמה פוגע ביום שלא ישליאוהו ומייחל למחרת ואינו מזמין · ודע כי הסבל מעלה גדולה : והיא תחבולת מי שאין לו תחבולה · ומי שאינו רוצה בגזיר' הבורא הוא כבהמות יער · ובוער יום יום נאם הנער · ומי ששם הסבל תכליתו וקצו · יגיעהו הסבל למחוז חפצו · ואין באבל · טוב מן הסבל. לגדור פרצו · ולחטיא חצו · °ולכן יזמן בעל נפש יראה · לכל פגע סבל ולכל טובה הודאה · כי הסבל טוב שביועלים · והענוה טוב שבחברים החרולים · ואומ' החכם מי מבני האדם כבד ומעלתו ידועה · מי שיודה על הטובה ויסבול הרע' · ומי שרב שכלו ונראי' ענוותנותו · ימעטו חומסיו ומבקשי רעתו · ולכן תהיה מאנשי התורה · ומאנשי החכמה היקרה · זכור עם כל טובה סורה · ועם כל צרה ומגורה : התקוה באל להעביר' :

☜ °הג"ה

מי החכם שבבני אדם והבוטח מכלם מי שהוא רוצה בדברים בבואם ובהפכותם ואמר ראוי לאדם שלא יחשוב טרפו מתאחר ושלא ידאג לגזירת הבורא וכו' ומי שבואם מחה שלא הגיעו יכוח גופו ומי שהוא רוצה במה שחככו הבורא תנוח דעתו ואמ' אם תפקיד ביד האלקי' כל עניניך תגיע אל כתיב הטובה · כ"ל שבמ"ש ע"ד השלך על ה' יהבך

להעביר׳ · למען יסב לך בענור׳ · ואמר החכם אשר דבריו אמרות טהורות · העולם הזה והבא כשתי צרות · האחד כשפח׳ והשני כגברת · לא תרצה אחת עד שתשקיף האחרת ·
ולכן יתעורר המשכיל ויבא לנבא נבא ·
ומהלחם עם העולם הזה לא יתחבא ·
כי גירושי תבל הם נישואי העולם הבא ·

יהכך והוא יכלכל כפשוטו · וי״מ אם תפקיד ביד האלקים כו׳ כלומר שתפזר הונך לעניים כו׳ שאז יהיה לך פקדון ביד האלקים כדאמרינן בפ״ק דב״ב (דף י״א) מונבז גזנז אוצרותיו לעניים כו׳ אמר אבותי אצרו למטה ואני אצרתיו למעלה · תניא אל כתיב הטובה · כלומר בגן עדן כמבחר הפניני׳שער ו׳ :

הג״הה

אמר אביי מתניתי׳ דעבדין ליה יום טב ויום ביש רבא אמר הא מני ר׳ יעקב היא דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא פ״ק דקדושין (דף לט׳)

וכן יאמר בשירו

לא נביא אנכי גם לא בן נביא אך שכלי נבא ·
כי גירושי תבל המה נישואי עולם הבא ·

ועל כן צריך המשכיל הזריז שלא ישמח בהצלח׳ דרכו ושלא ידאג בעת שלא יצליח · וידע שזה כולו נכרת וכלה ובזה הזמן קצר אין בו מועיל וטובו ורעתו כצל מסכים והולך והוא כענן בוקר · וכן אומר בעל מליצ׳ אחד · מילד״י יום א״ל תבה״ל · כ״י ילד״י יו״ם לא ירגע״ו · א״ל השמ״ח גם אם ייטי״בו · ג״ם א״ל תא״ת א״ם ירעו · כ״י הטובו״ת ג״ם הרעו״ת כאש״ר יחכ״ו כ״ן יסע״ו :

ובאשר היגון כאב הנפש וכל מחלה שאין סבותיו ידועות אין לו רפואה · ע״כ צריך שנבאר מדת היגון וסבותיו כדי שתהיה הרפואה ידועה וקלה לעשות׳ · ונאמר כי היגון יהיה בעת שיאבד האדם מה שאיסב או בהמנע ממנו מה שיבקש :

והנה כחקור אם אפשר שימלט
מאלו הסבות איש מבני
אדם· והוא שאי אפשר שישיג איש כל
בקשתו ולא ינקה מאביד' מה שיחשוק
ויאהב כי הקיום והתמד' בעדרי' בעולם
ההווייה וההפסד אשר אנחנו בו אמנם
הקיום והתמד' נמצא בשכל ר"ל בקניין
מעלות שכליות אשר זאת היא תכלית
אחרונ' והיא משלמת האדם שלימו' אמיתי
וזה נאהב וכל קניינינו וחפצינו שיהי' לנו
ממנו נהיה בטוחי' שלא יגזול אותם אדם
ממנו לא תמשול בם יד אחד ולא נאבד
אותם כי לא תשיגם תלאות ולא יקרה
להם מות כי הבקשות וקניינו השכלו'
עומדו' תמיד אינם מתנועעו' ולא סרו'
והם מושגות ולא אובדו לעד וזהו תכלי'
שלומו' האנושי כדברי הרמב"ם ז"ל פרק
כ"ד ח"ג מהמור'· אמנם הקנין
המורגש והאהוב המורגש והבקשות
המורגשות לא יוכל אדם להציל' שלא
ישיגם מקרה והפסד והם סרות וחולפו'
מהרה ותהיינה מכאיבות אחר שיהיו
משמחו' ונוסעו' אחר שיהיו חונות· כי
אין נטבע שיהיה מה כאינו בטבע ואם
נרצה מהענינים והמדות המשותפות
אשר אין מהם דבר מיוחד לא דבר אחד
בלתי זולתו אבל הן קנין לכל אחד ש
שתהיינה לנו מיוחדות· ומן הנפסדות
שתהיינ' לא נפסדו' ומן הסרו' וחולפו'
שתהיינ'

הג"ה

כמו שדרשו רז"ל במדרש קהלת
על פסוק ראיתי את הענין אשר
נתן אלקים לבני האדם לענות
בו א"ר יודן א"ר איבו אין אדם
יוצא מן העולם וחצי תאותו
בידו אלא אם אית ליה מאה
בעי דיעבדון תרתי מאה ומאן
דאית ליה תרתי מאה בעי
דיעבדון ת' וההיא דאמר רבה
בר בר חנה בריש המוכר את
הספינה (דף ע"ג) לדידי
חזי לי ההיא אקרקתא דהות
כאקרא דהגרוניא וכו' ר"ל
שראה צפרדע אחת היתה כ"כ
גדולה כמו כרך אחת של ששים
בתים ואתא תנינא ובלעה
להיא צפרדע ואתא פושקנצא
ר"ל עורב נקבה ובלעה לתנינא
וסליק יתיב באילנא על ענף
אחד כדרך העופות· תא חזי
כמה נפיש חיליה דאילנא· א'
רב פפא בר שמואל אי לא הואי
התם לא הימני· וכן ההיא
אגדה שמוב' לה רבה כב"ח
וזמנ' חדא היה אזלינ' בספינת'
וחזינן ההוא ציפרא דהוה קאים
עד קרסולי' במיא ורישיה מטו
עד לרקיע· ואמרינן ליכא מיא
ובעינן ליחות לאקורי כרעין
ונפק בת קלא ואמר לן לא
תיחותו הכא· דהא שב שנין
דנפלא חצינא לבר נגרא
ולא

שתהיינה קיימות. א"כ נראה מהטבע
מה שאינו בטבע ומי שירצה מה שאינו
בטבע ירצה מה שאינו בנמצא. ומי
שירצה למה שאינו נמצא יגע לריק.
וע"כ צריך שנזהר ונשמר שלא נגע לריק
אבל יהיה מה שנאהב ומה שנבקש מה
שיזדמן לנו: ודעת היותו לנו ולא
נבקש אלא מה שנצטרך לקיום הגוף
ודעת שנשיג נשמח בו ואם ח"ו יאבד
חלק לו צריך שלא נהיה דואגים עליו
ונדהמים בעבורו כי זה ממדת החכמים
שאינם נדהמים על מה שאבד מקניינם
רק ישמחו ביסורין כמו שאמרו רבותינו
זכרונם לברכה בפ' חלק (דף ק"א)
* כשחלה רבי אליעזר נכנסו ארבע
חכמי' לבקרו וכו' נענה ר' עקיבא ואמר
חביבין יסורין אמר להם סמכוני ואשמעה
דברי רבי עקיבה תלמידי שאמר חביבין
יסורין. אמר לו עקיבה זו מניין לך.
אמר מקרא אני דורש וכו' וכן דוד המלך
ע"ה אמרו חז"ל שחבב ° היסורין
וקבלם עליו כמו שדרש רבי דוסתאי
דמן בירי פרק חלק (דף ק"ז) ומרגלי'
בפומיה דרבנן לומר חביבין יסורין.
אמנם מדת הסכלי' והנקלים וקטני
הטעם הנבהלי' להון ויתאבלו וישתוממו
באבדן דבר מקניינם ויחרדו עליו על כן ראוי לכל משכיל שלא יאחז
מדתם של חסרי לב רק יבחר במדות החכמים אנשי האמת וכמו
אמר הפילוסוף אם לא יהא מה שתרצה. רצה מה שיהיה. וכאשר

* ולא מטיא אהבה ולאו משום
דכפיפי מיא אלא משום דרדפי
מיא. פי' שרצו גם הם לקרר
בהמים כי סברו שאינם עמוקי'
ויצא בת קול שהיה שבע שנים
שכפל גרון מחרש עבי' ולא הגיע
לתהו' הקרקע ולא משום עומק
הנהר אלא משום קריפו' מרוב'
הנהר לא היה נגלל הברזל כך
גירסת הגמרא שלנו אמנם
בעקידה גורס שבעין שנין שהיה
שבעים שנה שכפל הגרון כל אלו
האגדות פי' בעל העקידה
בספר' תולדות יצחק על התאו'
והחמדה מזה העולם שהם טובו'
מדומות שכל חיי האדם יוכלו'
בעסק זה ועדיין לא יגיעו לסוף
תאותם. וזה לא מפני חשיבות'
ומחשותם רק מפני הטירוף
והבהלה אשר לאנשים אחריהם:
וע"ש:

☞ ° הג"ה
אומר ריב"ל כל השמח ביסורין
בעולם הזה מביא ישועה לעולם
שנאמר בהם עולם ונושע בפ"ק
דתענית (דף ח')

אנחנו

אנחנו חוזים שנדחה מכאובי הגופות אותנו בסמים המרים וכריתת אבר והכויה ומהדומה לזה ברפואות שנסבול בזאת יגיע רבה ומפזר ממון גדול למי שירפאנו מהחלאים · ומה יתרון תקון הנפש לרפאות ממכאוב' כיתרון הנפש על הגוף · כי הנפש מנהגת · והגוף מונהג · ותקון הנשאר והעיון בתקונו וקיומו יותר טוב מהעיון בתקון האבר הנפסד · וא"כ תקון נפש לרפאות' מחולי אחר יותר מחוייב עלינו · מהעיון בתקון גופתינו · באשר ידוע כי הגוף רק כלי לנפש להראות בו פעולתו ותקון עצמינו יותר מחוייב עלינו מתקון כלינו · א"כ מן הראוי שנסבול בתקון נפשותינו מרירות הרפואות כפליים ממה שנסבול לתיקון גופתינו · וכ"ש שתקון נפשותינו יותר קל ואין כ"כ יגיעה כמו תקון הגוף כי תקון נפשותינו אינו צריך סם מהסמי' ולא הוצאות ממון ושאר ענייני' כבדים · רק שתשקוט הנפש ותרגיל במדות הטובות בדבר הקטן אשר הסרגל קל עליו · ואח"כ נעתיק לסרגילה בדבר גדול ממנו מעט וכן נעשה תמיד עד שתהיה מורגלת בדבר הגדול כמו בדבר הקטן והסרגל יהיה קל על זה הדרך ובאופן זה צריך לתקן חולי ° הדאגה ולהסירה מהנפש ואמר החכם מי שידע שההפסד מושל על הווייתו תהיינה התלאות קלות בעיניו · וכל מהנבראים שיש לו ראשית הכרח להיות לו אחרית והאדם החכם יזכיר לנפשו תמיד מה שיקריהו · אבל הסכל שהוא כבהמה לא יתעורר לדעת ענייני בני אדם שיקרה להם בכל יום · והאדם שחושב שאבד דברי' גדולי' ויקרים לא תסור הדאגה והיגון ממנו תמיד רק לעולם ישוב האדם בשלם כאלו אבד דבר גרוע מאד וזכרו כי אחד מהפילוסופים היו לו ארבע מנזרים

° הג"ה

אמר בעל המדות שערו' זאת תמיד' הוא רעה ברוב ענייניה והיא נכרת על הפני' כדכתי' וירא אותם והנם זועפי' וכתי' מדוע פניך רעים והנה אינך חולה ואמר אחד מן החכמים אינו מוצא כלל לאנשי נפשות העליונות סימן דאגה · והדואג על העולם הזה להשיג ממון הרי זה מגונה · אמנם יש בדאג' דרכי' טובים כמו שאמר הנביא מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו · הרי האדם שדואג על עונותיו ועל בטול תורה ועל כבודו של הק"בה ועל כבודן

וקרה לו מקרה שנשבר ממנו מגלג׳ אחד ונשאר לו שלשה ופגם בו אחד מאופניו והיה מראה לו שהוא דואג וצר לו על אבדת חבירו ויצחק ממנו הפילוסוף ויהתל בו ויאמר לו מדוע אתה ככה דואג עלי ויש לי עוד שלשה מגלגים ואין לך אפילו אחד ואיני דואג עליך ובני אדם לפי קיצור דעתם אם יהיה אחד שיהיה לו שלשה ככרים אמר בלבו למה לא יהיה לי שלשים כמו שיש לזה · ואחת התשוקה הוא ענין אין תכלית לו · ע"ד אוהב כסף לא י"כ

של ישראל שנתמעט ועל והחסידים שנדרסים ברגל ומצפה על כבוד ירושלים ועל בית המקדש ועל הישועה ש שתצמיח בקרוב הש' משרה בקרבו רוח הקדש ויזכה לראות בשמחת ירושלים כדכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה האל ית' יזכנו להיות מן הרואים גילוי שכינתו כדכתיב עין בעין יראו בשוב ה' את ציון ובירא' :

והוא שאם תתאוה להיות כליך מכסף והלא היותם מזהב יותר נאה עשאו מספיר ואפשר גם כן שיעשום מנופך או מאודם או מכל מה שאפשר למוצאו · ולא יסור מכל רע המחשבה מהיותו בצער ואנחה על אשר לא השיג לעשות מה שיעשהו פלוני מן המותרות ונטובות מדומות שהם רק לפי המחשבה · וברוב יכניס עצמו בסכנות עצומות ברכיבת הים ועבודת המלכים ותכלית כוונתו לזה להשיג אל אלו המותרות שאינם הכרחיות · וכשיארעו לו המאורעות בדרכים ההם אשר ילך בהם יתרעם מגזירת השם ומשפטיו ויתחיל לגנות הזמן וכו' · עד כה הגיע טעות ההמון וכו' · אמנם החשובים החכמים כבר ידעו חכמת זה המציאות והבינוהו כמו שביאר דוד ע"ה ואמר ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו אמר שהם אשר שמרו טבע המציאות ומצות התורה וידעו תכליתם התבאר להם כי החסד והאמת בכל ולזה שמו תכליתם מה שכוון בהם מ"אשר הם אדם והוא ההשגה ומפני הכרחי הגוף · בקשו צרכיו ההכרחיי' לתת לאכול ובגד ללבוש מבלתי מות' וזה דבר קל ויגיע אליו כל אדם במעט טורח שיספיק להם ההכרחי וכל מה שתראהו מקשי זה הענין וכבידותו עלינו הוא מפני המותרות בבקשות מה שאינו הכרחי · וקשה אפי' מציאו' ההכרחי כי כל אשר יתאוה האדם יותר מותרות יהיה הענין

יותר

עושר כבד ויכלו הכחות והקניינים במה שאינו הכרחי ולא ימלא
ההכרח · וצריך שתבחן עייניכו במציאו׳ כי כל אשר העניין יותר צריך
לב״ח הוא נמצא יותר וזול בחנם וכל מה שימעט צורך הכרחי הוא
נמצא יותר מעט והוא יקר מאד · כי העניין הכרחי לאדם עד״מ
הוא האויר והמים והמזון אמנם צורך האויר יותר חזק שאם יפקדהו
קצת שעה ימות אבל המים יעמוד מבלעדיו יום או יומים · והאויר
יותר נמצא ויותר בזול בלא ספק · וצורך המים יותר מצורך המזון כי
כשישתה ולא יאכל יעמדו קצת בני אדם ארבעה ימים או חמשה
מבלתי מזון ואתה תמצא המים בכל מדינה ומדינה יותר נמצא ויותר
בזול מהמזון · וכן ימשך העניין במזונות מה שהוא צריך יותר
נמצא יותר ויותר בזול במקום ההוא ממה שאינו הכרחי · אמנם
המוסק והענבר והאודם והברקת איכו חושב שאחד משלימי הדעת
יחשוב שיש לו צורך גדול לאדם אלא לרפואה וגם יעמדו במקומם
ובמקום הדומים להם מן העשבים ומן העפרים זהו פרסום גמילות
חסדי השם ית׳ למציאותו וכו׳ כן ביאר החכם הרמב״ם ז״ל בפי״ב מח״ב
מהמורה · והנה הכל לפי ההרגל שירגיל אדם עצמו כמו שאמר
הוא ז״ל כמנהג יושבי הכפרים אף על פי שמנהגם בתכלית הניוול
והכיעור ואוכלים המאכלי׳ הגסים והרעים ולובשים המלבושים הגרועים
ומהם מי שלא יכנס למרחץ כל ימיו ולא יתענג בשום תענוג ובתיהם
מלאים זבל ושוכנים באשפות הם שמחי׳ בעניניהם וישיבותם באלו
הכפרים שמחה גדולה כשמחת יושבי המדינות המנהיגים עצמ׳ בכל
מיני הטוב ומתענגים בכל התענוגי׳ ומהם מי שלא היה רוצה בשום
פנים לשכון במדינות · ומי שגדל עם אנשי המדינה והורגל עמה׳
וידע מנהגם והמעלה שיש להם על יושבי הכפרים היה בוחר במות
קודם שישכון עם אלו הכפרי׳ וכל זה ראיה כי האהוב והשנוי אינו
בטבע אלא בהרגל על זה צריך שנרגיל נפשותינו שלא נדאג על ת
תלאה כבואה עד אשר יהיה לנו זה ההרגל קיים למען נחיה חיים:
טובים אחרי שאין ביכולתינו התלאות לדחות בצער ובדאגה
ובמורא

צרי היגון

וכן אמר המשורר

אם האופן לך התנכר • וזמן בוגד לא התאכזר •
השקט ובטח כי המגור • הוא לא ידחה מה שנגזר •

ולכן צריך להניח הכל לרחמי ה'ית' כי הוא הפועל ועוש'. ואין מי יאמר לו מה תעשה. והאיש אשר נתן גופו ונפשו בניו ומקנה קניינו. מתנה נתונים ביד צור לבבו גואלו מבטן וקונו. אם יתקלקל בעשות מהם אשר חפצו ורצונו. הראה כי לא נתנם לאל בלבו ובנפשו רק בלשונו. ויזכור האדם כי לא הוא לבדו בים המבוכו' ותלאות הזמן ורשתו. רבים שתו ליאה ולא לית' רבים ישתו. ויזכרו • שהק'בה שלח להם לטובתם. לסליחת עון ולכפרת עונותם ואמר החכם בעלי התלאות בראות' בני אדם ונתחבר' אליהם. יתנחמו אז מצרתם ועצבם וישכחו גם תלאותיהם. להיות כח זכרונם מתעסק בדברים ישכחו עצביהם. ובהתייחדם יתחזק כח זכרונם ויזכרו צרותם ותהיינה סבת אנחותיהם. והתחבולה להסיר הדאגה שנזכיר תלאות שעברו עלינו. והתנחמנו עליהם והתלאות שעברו על זולתינו. וכבר נשכחו והם מחים היום כמו שניחם המלך :

אלכסנדר מקדון

אמו בעת שקרבו ימיו למות וזה כיאוא כת' אליה מלפני

☞ הג"ה

בברכות פ"ק דף שלשה אמר רבא ואיתימ' רב חסדא אם אדם יסורין באי' עליו יפשפש במעשיו וגומר פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה וגומר ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הן וגומר. אמר רב סחור' אמר רב הונא כל כל שהק"בה חפץ בו מדכאו ביסורין שנא' וה' חפץ דכאו החלי וגם מאריך בענין היסורין שמביא הק"בה על הצדיקים :

מלפני מותו זה הכתב :

אמי חשבי שכל מה שתחת ההוויה וההפסד אבד וכלה
ובכן לא היה רוצה לנפשו מארת הקטנים מהמלכים :
ואת לא תרצי לנפשך ביום מותי כמו הקטנות מאמהות המלכים
ובעת שיתאמת אלך יום מותי . צו לבנות מדינה גדולה וכו
שיתקבצו אליך כל שרי מלוכה ואנשי המלכים ליום מועד ויהיה זה
היום יום משתה ושמחה בזו המדינה . וצוה שיאמרו לקרואים שלא
יכנס לבית המשתה ושמח' זו שום אחד מהם מי שקרה לו מקר' רעה
או תלאה למען לא יהא אבל בשמחה כלל ושום רעדה בגילה . הפך
משאר אבלי בני אדם שהם בדאגה ויגון . ואמנם תהיה זאת ה
השמחה שלימה מבלי מחשבה וצער כלל : ויהי היום שנודע לה
יום מותו עשתה אם אלכסנדר כל מה שצוה בנה וזימנה והכינה כל
מה שצריך לבית המשתה וצותה לקרא לכל אנשי המלכות לבא אל
המשתה אשר עשת' להם . ויהי יום המועד והנה לא בא גם אחד
מהם . ותאמר אם אלכסנדר מדוע לא יבאו בני האדם אל המשתה
אשר עשיתי להם ויאמרו לה מפני שאת צוית שלא יבא אל המשתה מי
שעבר עליו תלאה וכל בני אדם עברו עליהם צרות ותלאות אין כ
נמלט מהם אחד וע"כ לא באו . אז הרימה קולה ואמרה אלכסנדר
בני הלא חכמתך מראשיתך לאחריתך ואתה חפלת לנחמני נחמה
שלימה להראות כי אין בתלאו' חדוש ואין תלאה מיוחדת לאיש ל
מבני אדם אלא הכל שוים בה : ואין אחד שלא עבר עליו רוח
קנאה דאגה ויגון : ושלח אלכסנדר לאמו טרם מותו גם האגרת
הזאת לנחמה :

אמי שמעי דברי והסתכלי בהם והתחזקי בטוב נחמה והתעלי
מהדמות לשאר נשים בעייפות החרדה ובהתעוררות יגון
האבל . כמו שהיה בנך מתעלה מהדמות לשאר בני אדם במדות

והרבה מעניניהם אשר הוא הבל ואין בו מועיל · אמנם הלא תדעי
כי אין נמצא לבני אדם מלכות תמידי או ענין שישאר עדי עד ·
הלא תראי העץ הרענן היאך ירעש ויבולו עליו · גם ישברו ענפיו
אמנם ראה העשב נבקר לח · בערב יבש · אמנם הלא תראי הסהר
בעת שלימותה תחסר הלא תראי הכוכבים המאירים איך תכהם
האפילה הלא תראי הלהבה שתכב' מהרה ומה האדם עם נפשו אשר
ימיו כצל עובר וכחלום יעוף אשר יכבה נרו בכל שעה הולך ופוחת
בכל עת ובכל רגע · לכן אמנם תני פונת לעיניך מהבכי ודעי כי המקום
אשר אני הולך שמה יותר טוב ומעולה ממקום אשר הייתי בו
והטפרי והנקי מהיגון ומהאנח' והכיני לקראתי להיות עמי וכן כתב
לה **אריסטוטלוס** רבו לנחמה ·

אם אלכסנדר המלך המפורסם כבר נודע מגזירת האל
הנגזר על ילידיו ומשפטיו והנמצא בנבראיו הנגזר היום על בנך בנית
מלכותו וכסא הדרתו הוא הנגזר מקדם על מלכים ועבדים ובכל
הנבראים מקטן ועד גדול ועשיר ורש אין נמלט ממנו והמת בם ויום
בו והנשאר ביגיעה רבה וההולך ביגיעה רב' וההולך מתעלל והמצליח
מי שיקבל תוכחה ומכין צידה לדרכו והמשובח מי שהשתדל גופו
במנוחת נפשו :

אם אלכסנדר תני תודה לשם אשר יעלוהו במלכות
וסורהו חכמה ובחר לו העולם
האחרון למקום ומלכות והוציאוהו מזה העולם מכובד ומושל ומלך
שליט ועבד חבוב לבורא נפשו אשר אליו תלכי ותתנחמי כמו שנחמת
בנפשו קודם קרם לו המות ותני לנפשך נחמה ושלום :

ולכן צריך האדם הנלבב להראות שכלו בעת צרתו ולהודיע לכל
שכל תלאה קלה בעיניו כמו שעשה אחד מן הפילוסופים
שצוה המלך להרגו וקודם שהרגוהו צוה לנערו בכרות לשונו ובשהבין
הפילוסוף כי רצון המלך לנערו נכרות לשונו · או קדם הוא וכרת
אותה והשליכה לפני המלך הראה לכל כי לא היה חושש מהצער

והאדם בעת היותו בהשקט ובשלוה צריך שיתעורר ויתן אל לבו שאפשר שיספק ההשקט לחרדה והשלו׳ לרוגז: וזכרו כי אחד ממלכי ערב לקח בשני אחד מהמלכים וצוה להדליק מדורה גדולה ולהשליכו שמה ובין כך שהיו עבדיו עוסקים להדליק המדורה ירדו גשמים וכבו המדורה ויתרשלו בשמירתו לרוב הגשמים וימלט ויברח לארצו וחזר למלכותו כבתחלה שאנן ושלו מלך בשרירות לבו ולא זכר מה שעבר עליו מן התלאה והלך אחרי מראה עיניו ותאות לבו׳ ואמר לו אחד מחכמיו בהוכחתיו אליו ובמוסריו אדו׳ המלך לא תפתך טוב המזל ולא תשיאך המנוחה והשלוה כי שניהם משתני׳ מהרה ואיך בטוח בקיומם אליך כל ימי זמנך׳ וילך אחרי זדון לבו הרע ויהי בלילה ויחלו׳ איך הוא היה רוחץ ומתנגב בשמש ויהי בבקר ותפעם רוחו לדעת פתרון החלום ויספר אותו לבתו ותאמר לו זה פתרון החלום שיתלו אותך על עץ ותהיה מגולה לעין השמש׳ וכאשר פתרה לו כן היה כי לאחר ימים מועטים נתגלגל הדבר שנתפש אותו ה המלך שנית ונגזר עליו לתלותו על העץ וכן נעשה לו: ולכן דמו החכמים בשכלם העולם הזה לסולם׳ זה יורד בו וזה עולה׳ זה שוקט וזה גולה׳ זה כבד וזה נקלה זה לחיים יוחק וזה נתלה׳ ומקרא בלד ובכתף יהדופו׳ שנה על שנה חגים ינקופו׳ ומחסה כוז וסתר מים ישטופו׳ ואשין למאמרו כסופה ירדופו: כלבוש יחליפם ויחלופו: וישא משלו ויאמר

ראה מקרי זמן בוגד אנוש אנוש והפלא:
ודבר מ מך נעלם אני את אז נך גילה:
פרטיו לא אבאר כי זמני מ ספור וכלה:
זמן יריק לך מציק והטיב מ מך יכלה:
ואישיו חו לפים יום יום ואדם כ לבוש יבלה:

ומי

ומי יוריש · ומי יעשיר · ומי ירד · ומי יעלה :
ומי מלך · ומי מלך · ומי נכבר · ומי נקלה :
ומי עליון · ומי אביון · ומי שוקט · ומי גולה :
ומי נטרף · ומי נשרף · ומי נסקל · ומי נחלה :
מתי מספר · כתבותים לך · ועוד נוסף · עלי אלה :

ולכן האי יתן אל לבו בימי עלומיו ובימי שמחתו · לזכור הנולד והאפשר לבא לו באחריתו · לא כמעשה המלך השוטה · אשר מדרך הטובה והפלולה נטה והירא את דבר ה' מעבדיו יכין אחתו ויסיר מעבדיו · ועל דבר אמת וענוה צדק ישקוד · ומעשיו ידרוש ויפקוד · כי הזמן יתן פני האדן אל ע עקוד · ותחת כבודו יקד יקוד · וטרף זרוע אף קדקוד · כי עת ספוד ועת רקוד · כן אמר שלמה בחכמתו פעם ופעמים · לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים · וצריך שנזכור כי מה שנאבד או נפקד מאנשים · כולם או רובם שמחים היום כי מי שמת בנו או מי שאין לו בנים יש הרבה בני אדם שהן כמוהו · ומהן שאין לו בנים והוא שמח · ומהם שמתו בניו וכבר התנחם · וכן יקרה בעושר ובכל קנייני העולם המורגש · וא"כ היגון הוא דבר מונח שאינו בטבע כי אנחנו בעת שנמצא מלך ירד ממלכותו והוא ב° דואג על זה ורבים לא היה להם מלכות ואינם דואגים · א"כ זה הדואג סובב לנפשו דבר רע והנה הוא מחסרי הדעת · ולכן יהא האדם תמיד בשמחה · ביום טובה היה בטוב ואל תדאג ואל תירא לחשוב ב במחשבות דאגה בלבך שמא אחר זה הטובה

☞ °הג"הה
ע"ד שאמר הכתוב עושר שמור לבעליו לרעתו · ואמר חז"ל מרבה נכסי' מרבה דאגה · כי כן המלכים או העשירים שנאבד מהם מלכות או עושר גם כי נשאר להם הרבה יצטערו מאד יותר ממי שאין לו ולא היה

הטובה תבא הרעה אל תדאג על זה ושמח בחלקך כי הזמן קצר והחיים יברחו כלל ולפעמים היסורין באין לכפר העונות ולהנחיל לו שכר הע"ה. וכן אמר הכתוב ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה כלומר כשתבא' ביום רעה אל תרגז ואל תכעוס אלא סבול אותו וקבלהו בסב' פנים יפות וקוה שיבא עליו יום טוב וע"כ אמר ראה ולא אמר היה ברעה וכמו שאמרו רז"ל בשעה שאתה רואה °שעת צרה אל תעמוד כנגד' שא תן לה מקום שנ' לך עמי בא בחדרי' כל מי שרוצ' לעמוד בפני השע' הוא נופל ביד' וכל מי שנותן לה מקום היא נופלת בידו ואמר הפלוסוף מי שיבכ' וידאג על תוג' מחר לא ינצל לעולם. ודרי' שנשי' על לבינו כי כל הדברי' שאפש' שתגיע עליהם יד האדם הם בשתוף לכל בני האדם ואי' ראוי לאח' יות' מז לת לכן אין לדאג כלל באבד' הקנייני' ההם. אבל הדברי' שהם לנו ולא נשתתף בם אחר זולתינו הם אש' לא תגיע בם יד האדם ולא ימשול בם אח' כלל זולתינו והם קנייני נפשותינו הנפשיו' ואלו הם שנצטוינו שנדאג עליהם אם נאבד אותם ואמר המשורר א"ל

היה לו לעולם אפילו מיעוט' דמיעוט' כאשר נשאר להם וזהו שבוש גדול כי מי שישיג קצת ומיעוט ממה שנשאר להמו' אז להעשיר שאבד יהא בשמחה כל ימיו ואילו יהיו בינון ואנחה כל ימיהם. א"כ עושר הניתן לה' היה לרעת' לבערו ולהדאיבו וכן בכל הקניינים. לכן אל יתשוב ולא ידאג אדם כלל על מה שפאבד ממנו רק במה שבידו ישמח וכמו שאמר המשורר

בממון הבט למטה ממך : ותדע יתרונך ותודה לנותן לאמך.
אמנם במעלה הבט למעלה ממך. ותדע חסרונך ותוסיף תומך.

שבא"ם

☜ °תנ"הה

בסוף יבמות (דף קכ"א) אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינ' אחת שנשברה והייתי מצטער על ת"ח שבא ומנו ר'עקיבא וכשעליתי ביבש' בא וישב ודין לפני בהלכה א אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי. פי' עבר על גבי והלך לו. מכאן אמרו חז"ל אם יבואו רעי' על אדם ינענע להם ראשו פירש רש"י ידאה מפני השעה ואל יתגרה בהן : שבא"ם

°אל ׳תראג ׳אם ׳עוסרך ׳ ׳אבד ׳אם
שכלך ׳נשמר ׳והודך ׳ ׳כי ׳איך ׳תשים
׳דואג ׳עלי ׳תער ׳השוד ׳החרב
׳בידך ׳ לכן צריך שנשלה על לבינו
כי כל מה שיש לנו מן קניינים ה
המשותפים הם עלינו שאולים מהבורא
ית׳ ואפשר שיקח השאלתו ממי שירצ׳
ולולי שהוא לוקח מזה ונותנה לאחר לא
היית׳ מגעת אלינו גם כי האל ית׳ כל
יכול ובידו הגדולה והגבורה ונומר ו
ובידו לגדל ולחזק לכל ולהטיב לכל
בעולם ביחד ׳ כמו שאמר פילוסוף
אחד למלך זמנו שהיו יושבים במשתה גדול ואמר המלך לפילוסוף
מה טוב ומה נעים כל זה אם היה קיים ועומד לעד ׃ ויאמר לו
הפילוסוף אלו היה קיים לעד לא היית מגיע אליו ׃ לכן צריך כל
בעל נפש להתבונן כאשר יקח בעל השאלה ר״ל המשאיל והמפקיד
את השאלתו ופקדונו ע׳י מי שיהיה אין עליו אשם כלל ולא כדאג ולא
נצטער בלקחו השאלתו כי זאת מדת הנבלים והרשעים והכיליים
כשישאיל אדם להם דבר חושבים שהוא קניינם וכשיחזירו אותו יחזירו
בעין רעה כאלו נגזל מהם ואין זה דרך הטובים אמנם חייב כל אדם
שיחזיר מה ששאול לו בעין °יפה ובנפש
חפצה ׳ ונעלה על לבינו בעת שלא
יקח המשאיל דבר היקר שהשאיל ולקח
דבר הפחות שהטיב אלינו טובה גדולה ׃
ונעלוז ונשמח שמחה גדולה בעבור ה
השאיר לנו שארי׳ שאלה היקר׳ וטובה
ולא נכאיב ולא נדאג על מה שאבד
מאתנו הפחות ׳ כי מהחיוב אפילו
יקח הכל דהיינו כל מה שהשאיל לנו
שלא

°הג״ה
היינו המאבדי׳ זמנם ומבלי׳
ימיהם ושמים כל שכל׳ בהבלי
הזמן ובתענוגיו הרודפים כל
ימי חייהם אחרי הממון ושאר
המותרו׳ וטובות שאינם אמיתי׳
ולא יזכרו אחריתם להכין להם
צידה לדרכם לע״ה להשארות
נפשם ומי שלא הכין וטרח לו
בע״ש מה יאכל בשבת כדגרסינן
בפ״ק דע״ז (דף ג׳)
שבת״ש

°הג״ה
מצאתי במדרש אשתו של רבי
מאיר היה לה שני בנים וכפלו
לבור בשבת ומתו והותיכ׳ ב
בעלה עד שבא מב״ה אכלו
ומתו כשגמרו לאכול אמרה לו
רבונך שאני אומר לך דבר
אחד אמר לה אמרי אמרה לו
שני דיברי זהב הופקדו אצלי
היום

שלא ירע בעינינו · כ"ש כשטוב לנו
היקר ר"ל הקנין שלא יגיע אליו היזק
נלקח בגרוע והפחות וכן איוב הצדיק
עליו את דינו בזה באמרו ה' נתן וה'
לקח יהי שם ה' מבורך ומאחר שסבת
היגון היא אבדת הקניינים אשר הם
חוץ ממנו והיגון דבר רע א"כ צריך שלא
נשים לב עליהם ואם לא יהיה לנו קניין
חוץ ממנו ולא נבקש אותם לא יקר'
לנו יגון ממנו מפני שלא יפקד מאתנו ·

היום כמה שנים ועתה מבקשים
אותם ממני אתן אותם לו לאו
אמר לה תני · אמרה לו
ב' בניך נפלו לבור ומתו ה
המתינו עד מוצאי שבת ולא
עינו את נפשם באותו זכות
שלא עינו נפשם וכבדו השבת
עשה הקב"ה להם נס כמ"ש
ועמדו על פי הבאר ומצאום
שבח"ש

וע"כ צריך שלא נרבה קניינים למען לא נדאג קודם הפקדם ולא נצטער בהפקדם : והפילוסוף אומר הקניינים מקור הדאגות · והלא אמר מרבה נכסים מרבה דאגה · וזכרו כי סקר' אני אמרו לו מדוע איך דואג אמר מפני שלא אקנה דבר אם יפקד ממני אהיה דואג עליו · וספרו כי מלך הרומיים שלחו לו במנחה אהל מן שוהם והיה יקר מאד והביאוהו לפניו והיה אצלו קהל גדול מעבדיו ושבחו הכל זה הכלי והיה עמהם פילוסוף אחד · ויאמר לו המלך מה אתה אומר בזה הכלי · ואמר הוא יורה על דלותך ועל תלאה גדולה תביאך בעבורו ויאמר לו המלך היאך אמר לו מפני שזה יאבד ולא תוכל להשיג שיהיה לך אחר כמוהו זה יורה על דלותיך · ואם יקראנו פגע שישבר תתחדש ע"י תלאה גדולה · וזכרו כי כאשר אמר הפילוסוף כן היה · וזה כי המלך צוה לטייל על אחת מעיירותיו אשר על שפת הים ולעשות שם משתה גדול וצוה להוליך זה האהל בספינ' ונטבעה הספינה בים ולא יכלו להוציא אותה אל היבשה ואבד האהל ויחרד המלך חרדה גדולה והשתדל בכל יכולתו לעשות אחד כמוהו ולא יכול ומת מרוב דאגה וכן רוב בני ה העולם הרודפים אחרי המותרות ותענוגות מדומות וזכרו כי סקר' אנו היה

יושב

☞ מג"ה

וכן מפורסם כנראה לעין
שהמנהלים להון חשבו להדיח
מעליהן דאגה אחת והיא היק
הפרנסה וצער הדלות ונריות
לעצמם

יושב בתוך כד אחת ואמרו לו אם
תשבור מה תעשה ויאמר אם תשבור
הכד לא תשבור המקום ואמת אמר זה
הפילוסוף שכל הדברי' שיאבד אדם
שהוא צריך להם בהכרח האל ית' יזמן
לו דבר שימל' מקומו ומי שהתעסק
נפשו בקנות הקניינים שהם חוץ ממנו
יעדרו חייו התמידים וירבו מכאוביו
וחלאיו והפילוסוף אמר מי שמביט בעין
שכלו לאחרית הדברים לא יחרד בבא
התלאות · ובני האדם בזה העולם
דומין לאנשים שרוצי' לעבו' הים ללכת
למדינה אחרת ובאו' בספינה וקודם
הגיעו אל מחוז חפצם נשבה רוח חזקה
בים והוליכה אל אי אחד בתוך הים
והיה הים סובב לו מכל רוח ובו גנות
ופרדסים באילנות טובות מאד נושאים
כל מיני פירות ומגדנות נחמד למרא'
וטוב למאכל ובאותו האי מעיינות טובו'
הולכים ומשקים כל אותם הגנות
והפרדסי' ועל ענפי האילנות ושריגיה'
כל צפור מנגן וכל עוף כנף פונה
פה ומצפצף והיה המקום ההו' נחמד
מאד לשב' בין מעיינות המים תחת צללי
האלנו לשמוע זמיר העופות ושפיקות
דינונס ולהסתכל באבנים טובות ויק' ות
אשר באי ההוא והיה בספינה חמש
כתות של בני אדם :

לעצמם דאגות הרפה דאגת
הקנין ואסיפת הממון מיראה
שלא יבואו לידי נחר ולא יתוספו
כתאות האדם וכמו שאמר
והשבע לעשיר איננו מניח לו
לישון ודאגת השמירה מפחד
המקרים הבאים עליה כי
הרבה מהליסטי' ילוו אל העשי'
בואכים אל הגאן כמו שנאמר
עושר של"ל וכתב חכם אחד
שראה שני אנשי' שכל אחד טמן
ממונו בקרקע והאחד מהן
נגנב ממונו וישב העפר אל
הארץ כשהיה והוא לא ידע בכל
זה אבל היה חושב שהיה ממונו
מונח שמה אין שטן ואין פגע
רע והיה שמח ובעלז כל ימיו
ובעשירים יתקלס ברוב חילו
ועושרו והאיש האח' שכח ת
תלמודו ולא זכר מקום ממונו
ויחשב שהיה במקום אחר ויחפש
ולא מצא ויצעק צעק' גדול' ומר'
כל ימיו מכאובים נכנס ובכי
ומספד באומרו שאבד ממונו
והוא עני וחוסר לחם בהיות
דמיונו בזה והממו' ברשותו
טמון באהלו ומזה תדע שהעוש'
והדלו' כלו מפעל הדמיון ושאינו
כפי האמת וכפי המציאות ות
ומצאתי בספי' פרקי האבות של
האברבנאל
שבח"ש

כת אחת לא רצו ליצא מן הספינה כלל ליהנות מן האי כי אמרו אם נצא אפשר שתבא רוח ותוליך את הספינה ונשאר באי :

הכת הב יצאו מן הספינה ונכנסו לאי אבל לא התמהמהו אלא אכלו מעט מהפירות וטיילו מעט באי וחזרו מיד לספינה ומצאו מקומותיה' שהניחו וישבו בהם ברוח ולא הפסידו כלום בשביל שנכנסו לאי :

הכת הג יצאו מהספינה ונכנסו לאי והתענגו מפירותיו וטיילו לשם עד שבא הרוח ותקעו המלחים בחצוצרות כמו שדרכם לתקוע בשעה שרוצים לילך לדרכם כששמעו קול החצוצרות מיד ירצו על נפשותם ונכנסו לספינה וישבו בדוחק כי לא מצאו מקומות ברוח כמו הראשונים :

הכת הד התמהמהו עוד לרעות בגנים וללקוט בשושנים לאכול מפירות האילנות ולקחת מהאבני' טובות אשר שמה והיו שטין באי והולכין אנה ואנה . היו שומעין קול החצוצרות אמרו אף על פי שתקעו לא ילכו עד שיקימו את התורן . הקימו את התורן אמרו עדיין לא ילכו עד שיפרשו את הנס פרשו את הנס והתחיל' הספינ' ללכת . כיון שראית' הספינה הולכת אמרו אם נמתין עתה רגע תלך לך הספינה והרי אנו כלין ונפסדין פה . מיד רצו אל שפת האי ונכנסו בים וסכנו עצמם מאד עד שהגיעו אל הספינה בדוחק ובסכנה עצומה ובתלאה ומבוכה רבה שטופים במים בצער ובמכאוב חולים ומדוכאים חשובים כמתים . ולא מצאו מקומות רק ישבו בצר ובלחץ . אמנם נכנסו בספינה ועוברים הים :

צרי היגון

הכת הה התרחקו באי יותר הולכים ומטיילים אוכלים ושותין ושמחים ומתענגים באי בכל תענוגיו מאכילת פירותיו מריח בשמיו משמיעת קול צפרי׳ ועופתיו מראה זוהר אבנים היקרות והטובות שבו ולא נתנו אל לבם לשוב אל הספינה עד שהלכה לה ונשארו באי עד שעברו ימי החום ובאו ימי הקור ונשרו הפירות מן האילנות ויבשו ס סעלין ונשארו לחורב ביום ולקרח בלילה ויצאו חיות רעות ומשוכות היער והיו משחיתים בהן וטורפים ואוכלים מהן ו ונשארו בוכין ומתאבלין על שלא נכנסו בספינה ולא היה מועיל להם כלום וישבו באי עד שכלו גם אבדו ונכרתו מכל · וכן האדם בעולם הזה במעשיו הטובים דומים לספינה העוברת ו ואם ילך בתום לבב וישב על משמרתו לעבוד את בוראו ולא ידיחנו יצרו ללכת אחרי תאות העולם הזה והבליו הרי זה כ נכנס בשלום ויצא בשלום · כך הכת הראשונה של בני אדם שלא רצו לכנס באי הם הצדיקים °גמורין שלא טעמו טעם חטא מימיהם וכבשו את יצרם ולא הלכו אחר תאות העולם הזה אלא ישבו על משמרתם ולא נכנסו לאי הדומה לעבירות שמפתין האדם בתענוגיה : והכת הב׳ שנכנסו לאי ויצאו מיד דומין לב"א שחטאו וטעמו טעם חטא וחזרו בתשובה מיד בימי בחורתם וזו היא תשובה מעולה והכת הג׳ דומין לב"א שלא עשו תשובה עד עת זקנתם ויראו שעתם קצ׳ ואז יעשו

☞ °הג"ה

ואף על פי שבפרק ח חלק דף (צט) ובסוף פרק אין עומדים (דף לד) פליג רבי אבהו ואמר מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים · הנה כל זה תירץ והתיישב הרב רבינו משה בר מיימוני ז"ל בפרק שני משמנה פ פרקיו בהקדמתו למסכת אבות מה הפרש בין החסיד ובין המכבש את יצרו ו ומושל בנפשו באופן שגם לפי

יעשו תשובה ואף על פי שהם בעלי
תשובה אין מקומם בריות כמו ש
שלפניהם . והכת הד' דומין
לב"א שאינם עושים תשובה עד יום
המיתה כי יראו כי אזלת יד וחייהם
חלפו ואין להם עוד חיים בעולם
הזה עושים תשובה מפני יראתם
ואף על פי שתשובתן מועיל להם :
אין מקומם כאחרים שלפניהם ו
והכת הה' דומין לבני אדם הטבועים
בעולם הזה בעומק תאוותם ה
ההולכים אחרי שרירות לבם הרע
ולא נתנו אל נפשם לעשות תשובה
עד שמתו ברשעתם והלכו לכליון ו
ולאבדון . ונהפך להם עונג העולם
הזה לנגע לתולעה ורימה אוכלת
בשרם ושורפת נשמתם לחרפות ו
ולדראון עולם . כמו שנהפך ליושבי
האי תענוגהם לשפטים רעים ח
חורב ביום וקרח בלילה חיות רעות
ונחשים ועקרבים כאשר אמרו ב
במדרש למי אוי למי אבוי למי שעוזב
ממון הרבה ויוליך עמו לקבר
עונות הרבה .

לפי דברי רבי אבהו יתיישב
היטב ואין להאריך
כאן ע"ש
שבמ"ג

☜ הג"ה

וסוגיי זו כוותי דר' חייא
בר אבא אמר רבי יוחנן ד
דאמר כל הנביאים לא נ
נתנבאו אלא לבעלי תשובה
עכאן אבל צדיקים גמורים
עין לא ראתה אלקים
זולתיך :
שבמ"ג

לכן אל ישכח אדם את עצמו בחמדת אסיפת הממון ובהמיות שאר קנייני העולם · וגם אם יצא לאי אל יעכב כלל ויזכור לחזור מהרה לעמוד על מקומו להגיע אל משמרתו ולא יתעכב עצמו בתאות העולם ולא כדאב ולא נצער עליהם להיות ל לבוט אחריהם כי הם כלם תלאות וטובות מדומות שאינם אמיתיות וכל מגמתינו יהיה אל מקום האמתי כי אין שם דבר כלה ואבד כלל · ולפעמים יקרה לאדם מקרה וחושב שהוא רע ואחרית' טובה וסיבה ל לתועלת גדולה ומנוחה כמי שיאבד לו ממון ויהיה סבה שלא יהרג עליו ולא יסכן עצמו בדרכים ו ובעבור ימים נסתורות ויהיה לו פנאי להתעסק בעבודת הבורא ית' וכל זה מבואר אצל האדם שמצער עצמו בהקזת דם והוא רפואתו על הרוב · וע"כ תנן פר' הרואה (דף נ"ו) מברך על הרעה מעין על הטובה ורבינו משה ז"ל פירש בפי' המשניות (דף ע) מה שאמר חייב אדם לברך על הרעה כשם

הג"ה

בחלק ג' פר' כ"ג מספר המורה · ואמנם היה איוב מדיוה שאלו שיחשבו הצלחות הם התכלית · כבריאות והעושר והבנים כל עוד ש שהיה יודע השם על דרך הגדה וספור לא על דרך עיון ומפני זה היה במבוכות ההם ואמר המאמרים ההם וזהו ענין אמרו לשמע אוזן שמעתיך ועתה עיני ראתך · רוצה לומר כי בעבור ש שידעתי מה שידעתי בדרך קבלה חשבתי שהטובו' המדומות הם ההצלח' ולכן הייתי מ מבולבל ואמרתי מה שאמרתי ועתה עיני ראתך על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר ואפילו כונת הדברים

שהוא מגיד על הטוב' רוצה לומר
לקבל אותו בשמחה ולב טוב ולכבוש
כעסו וייטיב נפשו כשיברך דיין האמת·
כמו שיעשה בשעה שיברך הטוב והמטיב
וכמו שאמרו החכמים ברוב דבריהם
כל מה דעביד מן שמיא לטב וזה דבר
שכלי אצל בעלי שכל ואפילו לא הורה
הכתוב עליו לפי שיש דברים רבים
נראין בתחילתן טובים ויהיה אחריתם
רעה רבה וע"כ אין ראוי למשכיל להשתומם כשתבא עליו צרה גדולה
מפני שאינו יודע סופה: וכמו כן אסרו ע"ה להרבות בשמח' ובשחוק·
אבל תהיה השמחה במעשי' עליונים ר"ל לעשות הצדק ולרדוף אותו·
ואולי הורה הכתוב על היגון והדאגה כ"כ הוא גלוי ומפורסם
בספרים בדברי הנבואה שאין צריך לדבר עליו· גם שלא היה ה
הכבוד ההוא שהוא מצטער עליו לטובתו בעולם מתחילתו ועד סופו·
ויחשב כחושב שכבר הצליח ושהיא ההצלחה אמיתית
והיה הכבוד ההוא סבה לטרדו מחיי
העולם °הבא וע"כ נאמר יש דרך ישר
לפני איש ואחרית' דרכי מות· לפיכך
יכוין אדם מחשבתו ויתפלל לאל להיות
כל מה שימצאהו בעולם הזה מרע
ומטוב סבה להשיג אליו ההצלחה ה
אמתית עכ"ל הרב ז"ל ואמ' הפילוסוף
ההפסד הוא טוב בקצת הענינים·
ושלא נראה קצת הדברים· טוב
משגרהם· ולפעמים יחשוב האדם דבר
וחושב שהוא טוב והוא רע· וידמה שיסור
ממנו דבר חושב שהוא רע והוא טוב וכל זה מפני שאינו יודע אמתת
הדברים כמו שבארנו ומן החיוב שלא נמאס הדבר שאינו רע: אבל
צריך שנמאס דבר הרע באמת· כי אם יתחזק זאת בלבבינו יהיה לנו

הדברים כפי הענין ע"כ
אמרו כל אשר הייתי מתאוה
מהעניני' הגשמיים המדומיים
ונחמתי על הייתי בתוך עפר
ואפר כי חשבתי כי ההצלחות
החמריו' הם התכלית והייתי
עושה אותו עקר ומבחן ה
ההשגחה וכו'
שבת"ש

☞ °הג"ה
פ"ק דקדושין דף (ל"ט) כל
שזכיותיו מרובין מעונותיו מ
מריעין לו ודומה כמי ששרף כל
התורה כלה ולא שייר ממנה
אפי לו אות אחת· וכל ש
עונותיו מרובין מזכיותיו מ
מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל
התור' כלה ולא חיסר אות אחת
ממנה: שבת"ש

תועלת גדול להסיר מאתנו הדאגות
°ותאות המותרות ולשמוח בחלקינו
ולקבל בשמחה גזירת הבורא ית' עלינו
כן כראה לנו טב או ביש כי אין אנחנו
בקיאי' בבדיקת הראיי' להבין איזה טוב
ואיזה הוא רע. ואנחנו לא נחשוב שיש
דבר רע יותר מהמות והמות אינו רע
אבל פחד המות הוא רע ואמנם המות
הוא שלימו' טבעינו ואם לא היה מות
לא היה אדם כי גדר האדם חי מדבר
מת ולולי המות לא היה האדם א"כ
אינו רע שיהיה מה שהוא בטבע.
וא"כ הרע אם לא היה המות ועל זה
רמז רבי מאיר באומרו והנה
° טוב זה מות. ואם הדבר שחושבין
בני אדם שהוא רע מכל שאר הדברים
אינו רע כ"ש שכל מה שהוא תחתיו מן
התלאות והפגעים והמקרים שאינו רע
וא"כ המות נחשוב אותו רע להעתקתו
מן החיים ודמיון זה כי המזון אשר
הוא ככבד. לו היה בעל שכל וירצו
להשימו בהאצטומכ' ומשם לשאר אברי'
היה דואג ומצער על זה ואע"ג שהוא
נעתק משם להגיע אל שלימות צורת'
ואחר שהיה במבושים ונהפך לזרע לו
רצו להעתיקו א! רחם האשה שהוא
מקום רחב מהמקום שהוא יוצא משם
ידאג על זה דאגה גדולה ולו אם
יאמרו אליו אחרי שהיה ברחם ש
שיחזירוהו אל המבושים היה דואג על!

° הג"הה

ולא כתאו' בני אדם בחריצותם
המתעסקי' כל ימיהם לאסוף
ולכנוס ולהעשי' ולא יראו טוב
בעמלם עליהם כאמר כל ימי
עני רעים והשמח בחלקו הוא
עשיר כל ימיו ועליו נאמר וטוב
לב משתה תמיד כדגרסינ' פר'
במה מדליקי' דף (כ"ה) ת"ר
איזהו עשיר כל מי שיש לו נחת
רוח בעשרו דברי ר"מ וכו' ואין
לך נחת רוח גדול מהשמח
בחלקו כמו ששנינו בפ"ד מ
מפרקי אבות איזהו עשיר השמח
בחלקו: שב"מא

° הג"הה

אמר רב הונא הנה טוב מאד
זו מדת הטוב והנה טוב מאד
זו מדת יסורין. וכי מדת
יסורין טובה מאד אתמהא. לא
שעל ידי' הבריות באין לחיי
העה"ב וכן שלמה ע"ה אומ' ודר'
חיים תוכחות מוסר אמרת בא
וראה איזה דרך מביאה את
האדם לחיי העולם הבא הוי
אומר זו מדת יסורין. במדרש
רבתי (פר"ט) גם בפרק חלק
(דף קו) שב"מא

° הג"הה

כל שיכוי ההוה על האדם
המשכה אותו מן הדבר המורגל
לו ומצער אותו אף אם יהיה

זה כפליים מדאגתו הראשונה בזכרו המקום הצר שהיה יושב בו וריחוקו משלימות הצורה האנושי' וכמו כן באשר ירצו להעתיקו מרחם אמו לאויר העולם בזה דואג וכואב על זה כאב גדול גם כי אחר שיצא לאויר העולם אלו יאמרו לו שוב אל הרחם והיה מולך בכל העולם היה נותן הכל למען לא ישוב אל ה הרחם. וכן אדם בזה העולם אשר אנחנו בו יפחד וידא מפרידתו וידאג עליו ואחר שיגיע אל עולם השכל שאין בו תלאות המורגשות והקניינים המורגשים אשר הם עיקר כל הדאגות לו יאמרו לו תשוב אל העולם שהיית בו היה חרדתו על זה כפליים מחרדת אם יאמרו לו תשוב מאויר העולם אל הרחם. וכבר התבאר מה שאמרנו היאך טעו בעניין המות אותם אשר דעתם מעוטה ואחשבו שהוא רע ואינו כן. וא"כ הנעדר כל קנייני החיים המורגשים אינו רע אבל הדאגה עליהם רע כי הדאגות ההם נסבב על נפשותינו ואינם בהכרח אלא ברצונינו וצריך כמו כן שנעלה על לבינו בעת שיאבד או פקד מאתנו דבר מה נזכיר מה שנשאר לנו מקנייניו המורגשי' והשכליות שחננו ה' ית' יתנחם על ההולך ונאבד ממנו. ומה שצריך אדם עוד להתעורר עליו שיהיו כל קנייני העולם קלים בעיניו ידע שפלות מעלותו וחסרונו כנגד

השנוי ההוא שבעי אליו ולטובתו כשלא יספיק לשע' הטוב ההוא כי הנער בבואו מרחם אמו הוא יוצא מן הבית אל הפועל ולמציאות יותר נכבד ויותר חשוב מן הראשון לראות את האור ולהשיג המוחשים ולקנות המושכלות בשכל ואע"פ כן הוא בוכה לפי שאין בו כח לשער בטוב ההוא וכן כשיגדל ויפסק ממנו מזון החלב יבכה אע"פ שיעתק לקבלת מזונות יותר טובים נאותים ומועילי' למזונו ויצטער לפי שהוא משתנ' ממה שהורגל וכן האדם שהתמיד' לשבת בחשך זמן רב ויבא פתאו' לאור יקשה עליו ויצטע' באור עד שידרג ויורגל בו מעט מעט וכן ביום המות אף אם ישתנה האדם למציאות יותר נכבד ויותר מעולה ולזוהר ב בלתי מפסיק שאי אפשר לשכל האדם לשער בהיותו שקוע בחומר הנה הוא מצטער במות צער כפלא לא להיות נעתק מן המציאות אל ההעדר כמו ש שיחשבו האומרים שאין מציאות לשכל האנושי בזולת הגוף אמנם לפי שהועתק מן המורגל וקשה על האדם עד שידרג ויורגל מעט מעט במה שלא הורגל וכו' כן הוא בעקרי' מ"ד (פרק ל"ב) עכ"ה

צרי היגון

שאר המציאות כי כבר נודע במופת אמיתי כי כדור הארץ אצל הגלגל כנקודה °ואם יערוך אדם זאת הנקוד' לגלגל לא ימצא לה רוחב ולא שיעור לקטנות' ועוד הארץ שהיא כנקודה הרביעית ממנה הוא הנושב והשאר חרב ובזה המיושב כמה נהרות ימים ומדברות ינעת ביערוך האדם החלק הנושב מזה החלק כמעט לא ימצא לחלוק השיעו' אצל מה שהו' חרב ממנו וכ"ש כשיערוך גוף השמש אל הארץ כי כבר התבאר אצל החכמים במופת אמיתי שהשמש גדול מן הארץ קס"ו פעמי' וכ"ש כשיעריך השמש אצל הגלגל שהוא תקוע בו • וכ"ש שיערוך זה הגלגל אל הגלגל שלמעלה ממנו או לגלגל האחרון המניע כל הגלגלים התנועה היומית • וכשיחקור האדם כל זה יתבאר כי הארץ וכל יושביה לאפס ותוהו נחשב לנגד שאר הנמצאו' וכ"ש גוף האדם השוכן בתי חומר אשר בעפר יסודו שאין לו ערך כלל לנגד' ואיך יטעו האדם טעות גדול מאד שלא ישכול ערך עצמו וחוש' בלבו שהוא ראוי והגון לכל טוב ולא יקרהו מקרה ופגע ובזיון ויתן לו האל כל עת וזמן כל שאלתו ומה שיעל' על לבו ושלא יפול מכל דרכיו ומחשבותיו דבר ארצה • ואם יקרהו להפך ממה שיחשו' שראוי אליו יצעק ויתרע' על האל ית' ואומר כי כל מה שיקרה לו הם עול וחמס שלא כדין

או

°☜ הג"ה

יתבאר במופת שהרוחק בין מרכז הארץ ובין העליון שבגלגל שבתי מהלך שמונת אלפים שנה ושבע מאות שנה בקרוב וכל שנה מש"כה ימים והמהלך בכל יום ארבעים מילין מן המילין של תורה שכל מיל א' אלפיים אמה באמת המלאכה והשתדל זה הרוחק הגדול המבהיל והו' כמו שכתו' הלא אלוה גובה שמים וראה ראש כוכבים כי רמו ואמר הלא מגובה שמים ללמוד הראיי' על רוחק הגנתינו השם כי אחר שאכתכו ברחוק מזה הגשם על זאת ההפלגה גדולה והוא נבדל ממנו במקום זה ההבדל ונעלם ממנ' עצמו ורוב פעולתו כ"ש הגנת פועלו שאינו גשם וזה הרוחק הגדול אשר התבאר במופת אמנם הוא לכל ה הפאות וכו' ואפשר שיהיה יותר מזה כפליים רבים וכו'' ואמנם הגלגל התשיעי המקיף בכל התנועה היומית לא יודה לו שיעור כלל אחר שאין בו כוכב אין תחבולה לנו לדעת גדלו והשתכל אלו הנמצאות הגשמיות מה עצום שיעורם ומה רב מספרם ואם הארץ כלה אין

שיעור

או יגזור שהכל מקרה כמו שאמר שלמה ע"ה אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו : ולא השכיל זה החסר ערך עצמו ושפלותו :

אמנם החשובים החכמים כבר ידעו חכמת זה המציאות והבינוהו כמו שביאר דוד ע"ה ואמר כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו אמר שהם אשר שמרו טבע המציאות ומצות התורה וידעו תכליתם שתבאר להם כי החסד והאמת בכל ולכן כל בעל שכל יודה להש"י שנתן לו מטוב העול' שאפי' היה פחות הרבה ממה שיש לו לא היה ראוי לזה הטוב אלא מצד חסד הא"ל ית' וכש' שאם יזדמן לו שידע' טובו שצריך לשבח להלל להא"ל ית' ולהודות שלא למען צדקתו ויושר לבבו נתן לו כל הטוב הזה וכבר הארי' בענין זה וכיוצ' בזה הרמב"ם ז"ל בספר המור' (ח"ג פי"ב) ומשם יעויין ו"א אאריך פה בזה ומי שחננו הא"ל דיעה בינה והשכל נסיונו בשמחה ובש"ו גם כי אמרו חז"ל בשעת הדוה חדוה מ"מ יתן אל לבו ימי הרעה והתלאה ולא תסיתהו השמחה ולא יפתוהו החדוה מפני שכל הדברים מתהפכים . אחר המעלה שפלות ואחר הכבוד קלון . לפני שבר גאון . ועוד לזה רמז שלמה ע"ה באמרו לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים . °ר"ל כי הדבר הכללי נמשך בהמשך הזמן כלומר שהוא עומד לעד והדבר הפרטי איננו נמשך אלא בהמש' עתה והוא חלק מחלקי הזמן כלומ' איננו עומד אלא זמן מועט ומיד כלה ועל כן אמר לכל זמן ולא אמר לכל עת ואמר עת לשחוק ולא אמר זמן לשחוק . ועוד ענו שלמה ע"ה ב"לו הפסוקים שכל דבר מהפרטי' הוא והפכו כלים והמינים עומדים לעד . ועכ"ז האדם החכם צריך שלא לשמוח מאד בהם גם לא יחרד מפניהם כאשר אמרנו למעלה כי כמה וכמה אנשים גדולים

שיעור לה כנגד גלגל הכוכבים מהו ערך הא"ד' לכל אלו הנבראו' וכו' : מכלתי מ"ר י"ד מחלק ג' מהמורה : [illegible] שב"יט

☞ ° הג"ה

קרוב לזה ראיתי בפרש' פנחס שער (פה) בעקידה ז"ל והוא מה שאמר שלמה בחכמתו לכל זמן ועת לכל חפץ ידמה כורך הזמן לכל הדברי' והעת לבד לכל חפץ שהיא ההשכלה יהיה למשכילי' אשר תחת השמים כי אשר על השמים אין צריך זמן כלל והיות שם החפץ מכוו' אל השכל שגור כפי זה החכם

צרי הינון

חשובים קרא להם מקראות רעות ומחיתות רבות וגדולת כאשר המון עם ויותר : ... ה האלכסנדר מקדון שמלך משוף העולם ועד סופו והגיע למעלה רבה ועצומה והוא קורא שמו מלך מלכים ומעשה תקפו וגבורתו מפורסמים לכל העמים ואת בחצי ימיו מיתה משונה שהשקוהו עבדיו כס המות · ודריוש מלך פרס שהיה מושל בזמנו בכל המלכים · זה האלכסנדר הרגו בבית מלכותו · ורבים לא יספרו מרוב חכמים וגדולים מאד מאד שאירע להם צרות ותלאות עצומות · ואם באנו לספר כל התלאו' והמקרים והפגעים הרעים שקרו למלכי ישראל ולשאר מלכים גדולים ולשאר בני אדם החשובים תלאה הלשון מלספר והיד מלכתוב דיו אלו ימי וכל מי כנישותא דיירי ארעא ספרי וכו' :

בספר עמיו ז"ל תמיה על הזמן בקש קהלת למצא דברי חפץ והרא"בע כתב מאור השכל יצא החפץ :
שבח"ג

על כן צריך האיש המשכיל והנלבב שלא יחרד מן התלאה ולא ישמח מאד בשמחה כי הכל הבל ורעית רוח : והחכם עיניו בראשו יודע כל מעשה העולם כי כולו מאפל ואין נו נגוהים · בימ ס האלה את הזהב ואת הכסף הרב לבני בליעל לאורשם והישרים ב בלבותם לצרכיהם אין ידם משגת · °הגדולה והתפארת נתנו ביד רשע השיר והשכר לפירא את דבר ה' הזמן הזה חשקה נפשו ברוע מעללים וכל אשר יש לו נתן בידו להשביע מכל אשר שאלו עיניו על כן ירים ראשו · ולקדושי השם שמהומה והמגערת לרוב · השנק · יעניק לגוזרי הנבלים כסף כאשר יוכלון שאת : ואנשי מופת ישלח ריקם אין כסף דרך רשעי' צליחה · ודרך צדיקים המכשלה תחת ידיהם בית גאים בין נכון נוה שאנן והאיש עניו מאד · יהללוהו שואה ומשואה ואת מיסו השמו עטיר רוב מעשקות לשוד ולכפן

° תג"הה

ובמ"ק פר' אלו מגלחין (דף כ"ח) אמר רבא בני חיי ומזוני לאו בזכו' תליא מילת' אלא במזלא דהא רבה ורב חסדא תרווייהו רבנן צדיקי הו' מר מצלי ואתי מטרא ומר מצלי ואתי מטרא רב חסדא חיה תשעין שנין ורבה חיי' ארבעין שנין בי רב שיתין הלולי ובי רב שיתין תכלי בי רב חסד' לחמ' סמידא לכלבי ולא מבעי · בי רבה לחמ' דשערי מבעי ולא משתכחי ·

ולכפן ישחק לא יחוש כי יקר השער לא ידאג על הבצורת ויושב תהלות יושב בדד וידום מפני עוניו לבו דוי ודמעתו מאין לחם ושמלה האדם גדול מאחיו לכבוד ולתפארת ימיו מכאובים והיה רק זועה יגוני שני חייו כולם או רובם ימי עני רעים ירדופהו שואה ומשואה בגופו ובממונו כתרוהו נגעים הרדפוהו שכול ואלמון ואשתו משכלה ועקרה בבקר קול פחדים באזניו ושמועות יבהילוהו ובעת נהרים תרועת מלחמה הזמן נדר בעדו לכל תגע בו

שלות °השקט ולאוטה אין כושל אשתו לא תשכל יולדת שהם בכרם אחד בשרו לא עליו יכאב משמועה רעה נכון לבו בטוח מלאכי שלום אלין יבואו יתנו אומר המבשרות טוב · בארזים יפול שלהבת והיו לבער · והאזוב הולך וגדל והיה עליהו רענן · התנינים הגדולים נאחזים במצודה רעה · ודגי הרקק שאכן לא שמעו קול נוגש · מושל בירא אלקים לא ירחה בטובה · ורשע ובסיל לא עדה עליו שחל : על כל אלה יהי שם ה' מבורך כאשר גלוי וידוע מדברי חסידי עליון רז"ל שאדון הנביאים נסתפק על זה הסדר המבהיל הלא היא כתובה להטיב לטובים ולישרים בלבותם והחטאים אורחיתם לעקלקלות רעה תבא עליה' · ולכן שאל שאל האיש המקודש את פי' האל ית' מפני מה צדיק ורע לו וכו' · ותשובת חכמינו הראשונים והאחרונים חלוקים בזה ובמקומו' חלוקים לז ראי זה כראי זה והשו' לכולם המוסכם בונותם התחלק

משתכחי : ביאור זה המאמר של רבא תירצו המפורשים התוספות קצת שמ' ובש"ת הרמב"ן ם [illegible]"בא סי' (קמ"ח ות"ט) [illegible] בעקידה פרשת וירא (דף כו) ראיתי ביאור על זה והרמב"ם ז"ל כת' כי מה שאמר רבא הם דברי יחיד ואין להאריך כאן :

שב"מש

☜ ° הג"ה

גרסינ' בספרי תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר כל זמן שאדם שרוי בשלוה אין מתכפרין לו מעונותיו כלום ועל ידי היסורין הוא מתרצה לפני המקום שנא' כי את אשר יאהב ה' יוכיח · ובערכין דף י"ו תאנ' דבי ר' ישמעאל כל שעברו עליו ארבעי' יום בלא יסורין קבל עולמו במערב' אמרו פורענות מזומנת לו :

☜ ° הג"ה

כבר ידוע והוכרע בראיות מספיקו' לכל בעל שכל היו'

צרי היגון

במול שנים ושובבים עילמות שברא א
אלקינו חק נתן בעולמינו זה לגמול
רשעי' במעט זכות אשר בידם בחייהם
משלם להן מעט צרי מעט דבש לאתק
מרירו' ומנה כי אין האל ית' מקפח
שכר כל בריה. אם בחייהם כלו שלום
אמר ה' לרשעים. באחריתם המה
למלחמה. אם מתוקה שנת העובד
את פיה' בראשונה. הלא ידעתי כי
מרה תהיה באחרונה. אם שנותם
בנעימים בחייהם. במותם יתרם מן
הבהמה אין. אם רשעים יאריכו ב
ברעתם אחריתם עדי אובד. ואם המה
ימותו תולעתם לא תמות. ואם יכבה
שמשם. לא תכבה אשם. אש לא נופח
אש הוא עד אבדון תאכל. והעולם
הזה כי לא ידע אנוש ערכו. ותפארת
רום עיניו לא ע"ה על לב איש ואין
קצה לאוצרותיו אוצר כל כלי חמד' לא
ישערוהו לב רחב ולא יגבילוהו מציב
גבולות עין לא ראת' הט"ב צפן בו האל
ית' ליראיו ולחוסיו גמול כמעשה ידיה'.
והאלקים נסה אותם בעולם הראשון
לראות היעמדו דברי התורה שמורים
בלבבם להרבות להם מוהר ומתן ב
בעולם המנוחות נתן ימותם בדאגה
ובשממון ויהיו חיי לרה' ימיהם כדי שלא
ימירו אל מול אחד לשפעת מי מנוחות.
וירא אלקים כי טוב ויאה להם עניות
לכל

האל ית' יודע כל הנפלאו'
ופרטי מעשיה ושניית בהם לתת
לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו
ומכח ד' שבו' יגיע הטוב לרשע.
ומכח ד' שבות יגיע הרע
לצדיק. המבוארי' (פי"ב וי"ג
מן מ"ד) וזה אף כשצודק
הנשוא והנושא ר"ל שהרש' רשע
בזות' והטוב טוב באמת.
אבל כבר אפשר שנכחיש הנושא
בשכלנו' שאנחנו מדמין שהוא
רשע ואולו היודע מחשבות
יודע בו שהוא צדיק כמ"ש
רז"ל בקדושין (דף מ"ט)
האומר לאשה הרי את מ
מקודשת לי ע"מ שאני צדיק
אפילו רשע גמור מקודשת שמא
הרהר תשובה בלבו. וכן
האומר לאשה הא"מ ע"מ שאני
רשע וכו' מקודשת שמא הרהר
ע"ז בדעתו וכן הנשוא
אפשר להכחיש ג"כ כשאומר
שזה שאנו מדמין שהוא טוב
ואינו טוב כמאמר שלמה ע"ה
ואליפז וכמאמר חז"ל וכמאמר
דוד ע"ה. ע"ש ואפילו מה
שנראה לעינים שהוא ט"ב
אפשר שאינו טוב כמו שהיה
כותלו נוטה ליפול והיה תחתיו
מטמון ואם היה נופל היה
מתגלה לו ובהשגחת האל ית'
נתיישר הכותל וכל העם
תמהים ואומרי' איך הגיע אל
הרשע ההשגחה גדולה הוא'
ועל

לבל יצא עש"ק מפיהם מרוב כל וימן להם המלך את פת בגם דחוקה ומימיהם במשורה · שלא יהי צדיק בטוב ואם עליהם עבר עת נקבה וגדה ; למועד שמור אליהם לא יחסרו כל טוב וכבר אמרו רז"ל אין ° כל אדם זוכה לשתי שלחנות · ולכן אל ישתומם האדם בבא אליו שעה דחוקה וטרודה · והדאגה והחרדה על התלאות מהיות הנשים והפתאים שדעת' קלה עליה' שמה שמתפעלים .

ואמר החכם אין עם הדאגה שכל והתימה הגדול שיעריך האדם נפשו ממה שההנהגה בו לזולתו שלא יתיחס בכל צרותיו בזכרו נסיונות שנתנסו אבו' הראשוני' גדולים וקדושי עליון עמודי העולם והצרות והמבוכות גדולו' שעברו עליה' כי אברהם אבינו ע"ה נתנסה בעשר נסיונות. ויעזוב כל בית אביו ואמו בספירו אמונת' הרעה ובחר לו להיות נע ונד בארץ יצחק אבינו ע"ה מלבד טרדת אשתו פעמי' וריב ועסק הבארות אבד ראות עיניו בזקנותו. כמ"ש ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו · והצער גדול שהיה לו עבור בנו יעקב במכיר' יוסף כמו שנאמר ויבך אותו אביו · ° ויעקב אבינו ע"ה שהוצרך לברוח מפני עשו אחיו והמאורעות שארעו לו עם לבן הארמי והיגיע' רבה שיגע בצאנו כמו שאמר הייתי ביום אכלני חורב וגומר · והיראה ופחד גדול בבאת עשו לקראתו · ואח"כ צרת דינה · צרת יוסף · עד שעבור התלאות הגדולות .

ועל דרך האמת היה לריעת הרשע לחבוע מחכו מביאת הזעמון וכיוצא בזה הרבה : שב"מם

° הג"הה

רב ושמואל ואמרי לה ר' יוחנן ור' אליעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלין ביסורין : בפ' היה קורא (דף י"ח).

° הג"הה

תוספות פ"ק דברכות (דף ה) ה"נ אין כל אדם אבל אין לגרום אין אדם זוכה ל"ש דהא כמה צדיקים זוכין לשתי ש שלחנות כגון ר' וכדאמרינן פ"ב דהוריות (דף י') אמר רבא אטו צדיקי לא אכלי תרי עלמא מי סני להו : שב"מם

° הג"הה

כמאמר ר' אחא בשעה שהצדיקים מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה השטן מ מקטרג ואומר לא די מה

שגדולות שנתחדשו לו והיגון שעבר
עליו על ענין יוסף בנו נסתלקה ממנו
הנבואה והשכינ׳ לא היית׳ שורה עליו ·
וכמה תלאות הקיפו למשה רבינו ע״ה
במצרים עד שהוצרך לברוח מפני פרעה
מפני האנשים שמבקשים את נפשו
וכשתתבונן ותחקור ענייני כל הגדולים
לא תמצא מהם נקי ונמלט מפגעי
העולם · ורז״ל אמרו כל מי שעברו עליו
שלשים יום בלא יסורין קבל עולמו :
ובפ״ק דברכות (דף ה׳) א״ר יוחנן
דין גרמ׳ דעשיראה ביר ופיר׳ כי רבי
יוחנן היו לו עשרה בנים ומתו כולם
בחייו ולקח עצם פחות משעורה מבן
העשירי ונר לו בסודרו והיה מנחם בו
האבלים לאמר כי מתו כל עשרת בניו
בחייו ולא נשאר לו בן אחר כלל · והיו
יסורין של אהבה כי האבלות מכפרת
על העונות וזהו ודאי מהתלאות גדולות
אין למעלה מהם · ומורה שר׳ יוחנן
היה גבור הנפש ואמיץ הלב לסבול
התלאות כמנהג כל גדולי החכמים ·
ועוד שרצה לאמץ ולחזק לבו של ר׳
אליעזר דהוה קא בכי · דא״ל רבי
יוחנן אמאי קא בכית אי משום תורה
דלא אפשת · שנינו אחד המרבה ואחד
הממעיט ובלבד שכ״ל · ואי משום מזוני
לא כל אדם זוכה לשתי שולחנות · אי
משום בני דין גרמ׳ דעשיראה ביר .
וכן גרס׳ בפרק חלק (דף ק״א)
בשאלה

שמתוקן להם לעולם הבא אלא
שמבקשי׳ להם שלוה בעול׳ הזה
מניין אתה יודע שהרי ע״י
שבקש יעקב אבינו ע״ה לישב
בשלוה בעולם הזה קפץ עליו
רוגזו של יוסף וכו׳ וזה כ
כשהצדיקים מבקשי׳ שי׳ שלוה
בעולם הזה הלא הם כמבקשי׳
שיהיה בית השער מקום מקדש
מלך וכאלו הם מעבירין מעלת
הטרקלין אל הפרוזדור והכתוב
אומר ואתה תבא אל אבותיך
בשלום יבואו שלו׳ ינוחו על
משכבות׳ וגו׳ · כי אין שלום
שלם אמר ה׳ רק בעולם ההוא
ולזה מוצא המקטרג מקום
לקטרג כנגדם וכו׳ ולזה
מקבל הקטרוג ומגלגל עליהם
ייסורי׳ וטרדו׳ עד שיהי׳ הק״בה
יישובם בעולם הזה דרך גרות
ועראי כמו שאירע הענין הזה
בעצמו ליעקב אבינו ע״ה
שאחר שראה עצמו ניצל מכל
צרותיו וראה עשו אחיו שברח
מפניו וילך אל ארץ אחרת
הזיח דעתו עליו ובקש לישב
בשלוה בארץ מגורי אביו כלומ׳
במקום שאין ראוי לשבות רק
להתגורר בו כמו שאמר כי
גרים אנחנו לפניך לזה קפץ
עליו רוגזו ש״י אשר סבל צרה
צרורה מיום הלקח אותו מאתו
כמ״ש ויבא השחד תחתי ואומ׳
אך

כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו אצלו
לבקרו ואמר להם חמה עזה בעולם התחילו בוכים ור' עקיבה מצחק
אמרו לו לר' עקיב' מפני מה אתה מצחק
אמר להם מפני מה אתם בוכים. אמרו
לו אפשר כ"ת בצער ולא נבכה. אמר
להם לכך אני מצחק שכל זמן שאני
רואה ר' שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו
לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דבשו
מדביש. אמרתי שמא ח"ו קבל ר'
עולמו. ועכשיו שאני רואה ר' בצער
אני שמח. אמר לו עקיבא כלום חסרתי
דבר מן התורה כולה אמר למדתנו
רבינו כי ° אדם אין צדיק בארץ אשר
יעשה טוב ולא יחטא ועשרה הרוגי
מלוכה אתה יודע כמה יסורין סבלו
ולא כמו מדרך האמת ור' עקיבא שהיו
מסרקין בשרו במסרקות של ברזל והיה
קורא ק"ש ואמרו לו תלמידיו ע"כ.
והיה אומר כל ימי הייתי מצטער על
פסוק זה ובכל נפשך אפילו נוטל את
נפשך. ואמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו
ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו: ויצא
נשמתו באחד, כל זה מורה על תכלית
גבורת הנפש וכמה פעמים באין על
הצדיק יסורין ונסיונות לטובתו ו
ולהנאתו ולנסותו שנאמר ה' צדיק יבחן
אף על פי שהקב"ה בוחן לבו ויודע
אם יעמוד בנס וגו אם לאו מ"מ מנסהו
לגלות לבו ומעשיו נפני בני אדם שאינם
מכירים

אף טרוף טורף וגו' ועוד
כשלא ראיתיו בצער הרעב
ושלוח בניו אחיו וכל הקורות
אותו כשאמר יוסף איננו ו
ושמעון איננו ואת בנימין תקחו
עלי היו כלנה. כל זה היה
ממעשה הצרות ושטבע עבייתו
כי עקר יישובו כבון לפניו
בארץ החיי' וכו' כל זה יתבאר
יפה בהעקידה (שער ל')
(דף פ"ב ופ"ג):
שב"מש

☞ ° הג"הה

בב"ב פ"ב (דף ק"ו) פי'
רשי' כשאכר אכלו בן אחד מבניו
ובו היה מנחם לאחרי כפש
האבלים כי הבן איכו מנחם.
עוד שמעתי י"א ביר לשון ה
הברכה פירש כי רבי יוחנן
לקח עצם מהבשר שהיו מביאי'
לו להבראות באכילתו הפעם
עשירית והי' מנחם בו האבלי'.
ומשוניית הגמ' לא משמע הכי
כנלע"ד. שב"מש

☞ ° הג"הה

גרסינן פרק אחר ד"מ (דף לט)
מכותנו של מלך בשר ודם כשסורין
עליו מדינה אם אכזרי הוא
הורג את כולן. אם רחמן הוא
הורג את הביין אם רחמן מלא
רחמים מייסר את הגדולי'
ביסורין אף כן הקב"ה מייסר
את יחזקאל הנביא כדי למרק
עונותיהם של ישראל: שב"מש

הג"הה

מזכירים מה שיש נגלנו · °וגם לזכרו ולא ניח מה שבבח שבלו אל הפועל · וגם להיישיר בני אדם שילמדו ממעשיו כמו שעשה לאברהם אבינו ע"ס ועוד בכלן להודיע כמה היא אהבתו של א אברהם אבינו ע"ה ר"ל להודיע לכל באי עולם · ולמי מנסה הק"בה לאותו שמכיר בו שעומד בנסיונו שנאמר ה' צדיק יבחן כדגרסינ' בב"ר מלה"ד ל ליוצר כזה כשהוא בודק כבשונו אינו בודק קנקנים מרועעים שאינו מספיק להקיש עליה' פעם אחת עד שהוא שוברם רק בודק בקנקנים יפים שאפי' הקיש עליה' כמה פעמים אינ' נשברים כך הק"בה אינו מנסה הרשעי' שאינ' יכולים לעמוד בנסיון וכו' : א"ר אלעזר משל לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת שכחה יפה ואחת שכחה רע על מי זה מהן מטריח לא על זו שכחה יפה וכו' · וכן גרסינ' בפרק במה מדליקי' (דף לג) ביסורין של רש"בי ובנו שישבו במחבוא במערה תליסר שנין ובב"מ פר' השוכר א"ה (דף פ"ד) ר' אליעזר קביל ע"יה יסורי כל יומא וכו' באורתא אמר להו אחי וריעי באו בצפר' אמר להו אחי וריעי לכו מפני בטול תורה · וגר' נמי התם (דף פה) אמר רבי חביבין יסורין קביל ע"יה יסורין תליסר שנין וכו' · כל שני דייסורי דר' לא איצטריך עלמא למיטרא מלמדך שיסורין של צדיקי' כפרה וטובה לעולם · וכן ש"למה ע"ה אמר ודרך תוכחת חיים מוסר אמרת איזה דרך מביא את האדם לחיי העה"ב הוי אומר זו מדת יסורין וכן בפרק חלק (דף ק"ז) אמר הק"בה לדוד המלך ע"ה קביל עלך יסורין וכו' ובאשר היסורין באים לסבות הרבה · ואין בשכל האדם להתבונן ולידע כ"לל ם ותם · לכן כשיראה האדם שבאין עליו יסורין אל יחשוב שבאין במקר' כי מי שמאמין בכך ענשו היא מדה כנגד מדה לעזבו למקרים א"ו בלי שמירה כמו שאמרה תורה ואם תלכו עמי בקרי אף אני אלך עמכם בחמת קרי ועונש זה הוא גדול כי רבים הם המקרים והיסורין בעולם והצ"ביש מלמעלה אין שמירתו כלום · כ

°הג"הה וכל ענין הנסיון יתבאר היטב בהמורה ח"ג (פרק כ"ד) ובן בעקרים מ"ד (פרק י"ג) יבואר דרך הסרת תלונה צדיק ורע לו : ויפרש ענין הנסיון ויסורין של אהבה · ואין להאריך כאן ע"ש : שב"מש

כדכתיב אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר ומה שאמרו אין דבר רע יורד מלמעלה הוא בעבור שהחוטא אין צריך להזיקו למעלה אלא להסיר מעליו המחסה והמסתור ואז נתנה רשות למקרים וליסורין · °וזהו שאמרו אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון על כן אל יהרהר שום אדם על מדת בוראו בחשבו שבא עליו שום נזק שלא כדין שכבר נאמר הצור תמים פעלו וגו' לפיכך יאמין אדם אמונה קיימת שהבור' יתברך יודע כל הנסתרות והוא דיין אמת ודן את כל העולם כדרכיו וכפרי מעלליו ולמי שהוא אדם גדול מקפידין ביותר אפי' כחוט השער"ה °הג"ה כמ"ש בקרובי אקדש כדי שנאמר · שיהא' שלם ונקי גובין ממנו ובכיבי מעט מעט כדי שלא יתמלא בפעם אחד סאתו ואם באו על אדם יסורין וחושב שלא חטא ידקדק בדרכיו וימצא טעם לדבר ויפשפש במעשיו וישוב בתשובה כדגרסינן בפ"ק דברכות אמר רבא ואיתימא' רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנאמר נחפשה דרכינו וכו' פשפש ומצא יעשה תשובה שנאמר ונשובה עד ה' · פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה · שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגומר · °תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח וגומר ולא יבעט' עליהם כלל לסבה שאמרנו וכן גם בעת הצלחתו ובזמן טובו בשייטיב לבו אל ישמח יותר מדאי כמו שאמר הכתוב שמח

°הג"ה

וכן גרסי' בפ"ק דברכות (דף ה) רב הונא הוה ליה ארבע מאה דני דחמרא תקיפו ליה והוה חלא · על לגביה רב יודא אחוה דרב סלא חסידא ורבנן וכו' ואמרו ליה ליעיין מר במיליה · אמר להו ומי חשידנא בעינייכו · אמרו ליה ומי חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא מאן דשמיע עלי מילתא' לימא אמרו ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שביבתא לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גנוב לי כוליה אמרי ליה היינו דאמרי אינשי בתר גנבא גנוב וטעמא טעים · אמר להו קבילנא עלי דיהיבנא ליה · איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא וא"ד אייקר חלא ואזדבן בדמי חמרא :

°הג"ה

וכן גרסינן התם ג"כ היינו דאמר ריש לקיש נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין · כתי' ברית במלח שנ' ולא תשבית

בחור בילדות' ויטיבך לבך בימי בחורותי' וגומר ודע כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט הא למדת שעתי' אדם ליתן את הדין על שמחת העולם הזה ואמרינן במדרש אמרתי להוללים אל תהולו מלשון לחול' במחולות שאין השמחה ממתנת לו לאדם בעולם הזה ולא כל מי ששמח היום שמח למחר ולא כל מי שמיצר היו' מיצר למחר וזהו שאמ' שלמ' ע"ה לשחוק אמרתי מהולל ולשמח' מה זה עושה · תדע לך שהוא כן שהרי בבריא' עולם היתה שמחה גדולה לפני הקב"ה שנאמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו · וכתיב וירא

מלח ברית אלקיך · ונאמר ברית ביסורין שנא' אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח מלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין גופו של אדם ונשאר ארוכה יותר לפני המקום כדגרסינן בספרי תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר כל זמן שאדם שרוי בשלוה אין מתכפרין לו מעונותיו כלום ועל ידי היסורין מתרצה לפני המקום שנאמר כי את אשר יאהב ה' וגומר :

אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מה כתיב בתריה · ויתעצב אל לבו לכך נאמר אמרתי להוללים אל תהולו ומה הקב"ה כביכול לא המתין בשמחתו ; בני אדם על אחת כמה וכמה :

אברהם שמח שמחה גדולה כשנגדל והרג כמה מלכים ונתן לו הקב"ה בן לזקנותו בסוף נאמר קח נא את בנך יחידך וכו' חזר מהר המוריה לקבור לשרה ובקש מקום לקוברה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף :

יצחק שמח שמחה גדולה אמרו לו ראה ראינו כי היה ה' עמך ניצל מאנשי גרר · ולבסוף כתי' ותכהין עיניו מראות · ומה יצחק עולתו של הקב"ה לא המתין בשמחתו שאר ב"א על אחת כמה וכמה :

יעקב שמח שמחה גדולה ראה סולם ומלאכים עולים ויורדים בו והנה ה' נצב עליו הנה אנכי עמך ושמרתיך וכו' ולבסוף אירעו לו כמה צרות · לבן · עשו · דינה · יוסף · רחל . ומה יעקב לא המתין הקב"ה בשמחתו שאר בני אדם עאכ"ו :

יהושע שמח שמחה גדולה הוא הנחיל לישראל הארץ והרג ל"א מלכים וחלקו לו כל ישראל כבוד גדול שנאמר

כל

כל איש אשר ימרה את פיך וכו' ומה יהושע שלא זכה ואת בלא בנים הצדיקים כך הרשעי' ע"אכ"ו:

עלי הכהן שה"ג שהיה מלך וכהן ואב בד' שנאמר ועלי הכהן יושב על הכסא ונומר ראה מ"ז כתיב בו ויהי בהזכירו את ארון האלקים ויפול מעל הכסא וגו' וגם שני בניו מתו חפני ופנחס. ומה עלי הצדיק כך שב"א ע"אכ"ו.

אלישבע בת עמינדב שה"ג בי ראתה בעלה כג' משמש בכהונה גדולה ונביא ומשה אחי בעלה מלך ונביא וב' בניה סגני כהונה ואחיה נחשון בן עמינדב ראש כל נשיאי ישראל לא המתיקה בשמחת' אלא כנכנסו ב' בניה להקריב קרבן ויצאו שרופים לכן נאמר אמרתי להוללים אל תהולו (תהלים עה) ע"כ במדרש ובכם שראוי לאדם למעט בצער וניגון כאשר אמרנו כבר כן ימעט *בשמחת עולם וכן י"מ כי כדי למעט בשמחת העולם הזה תקנו חכמים לברך על שינוי היין הטוב והמטיב במקום שמשנים היינות אין ספק שיש שם שמחה. וכדי למעט השמחה תקנו לנו הטוב והמטיב שהיא ברכת הא"בל וכיא שתקנו אותה ביבנה על הרוגי ביתר: וע"כ יתחייב האדם להמעיט השמחה בעולם הזה כאשר אמרנו כבר שלא יהיה לו התפעלות רב לא משמחה ולא מדאגה רק יתן אל לבו עבודת הא"ל ושיהיה עקר שמחתו עבודתו ומעשה המצות וכן כל מעשיו בעולם הזה יעשה האדם בשמחה נכונה הראויה ובטוב לבב לא יותר מדאי כמו שאמר הכתוב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה דרך הכתוב לכנות כלל כל הטובות שבעולם והשמחות בלשון אור ואין הכוונה אורו ממש אלא שלוה והשקט וכבוד ובריאות וחדוה.

☜° הג"ה

וכיון שמכינו ברבינו הקדוש שהיה כותב יומין הרבה לבר קפרא שלא יגרום לו שמחה ושחוק כמו שאמרו יומא דמחיך ביה רבי אתיא פורענות' לעלמא א"ל לבר קפרא לא תבדיחן ויהיבנא לך ארבעין גריוי דקיטי' בנדרים (דף כ')

☜° הג"ה

יש מפרשי' כי לזאת כוונת התורה במה שכתו' בחג הסוכ' והיית אך שמח בלשון מיעוט כי מפני ששמח כבר בחג השבועו' שהוא זמן הקציר ובחג הסוכות תגדל שמחתו יותר ויותר שהוא זמן האסיף: לאסוף תבואתו

וחדוה· שלשון ליהודים היתה אורה ושמחה קומי אורי כי בא אורך כי אתה תאי' נר' הכל כלל טובו ושמחת העולם· °וכן תמצא בספר שהכתובים קורין כלל כל הרעות והדאגות חשך כמו שמצינו באיוב שאמר היום ההוא יהי חשך עד שתמצא במי שנותן עצה שאינה הגונה שקראו הכתוב מחשיך הוא שכתב מי זה מחשיך עצה במילין· ויתבאר מזה שעצה ההגונה היא אורה ושאינ' הגונה היא החשך לפי שהחש' כלל הרעי' והאור כלל הטובו' הוא שכתוב יוצר אור ובורא חשך עושה שלו' ובורא רע שעמיד השלום במדרגת האור והעמיד הרע במדרגת החשך וזהו שאמר בכאן אור זרוע לצדיק כלומר כל הטוב' והשלו' לצדיק שהרי רוב הצרות הבאות על האדם הוא בעצמו סבה להם והוא הגור' לביאתם עליו וזה מצד החטא ובוודאי הכל מאתו ית' בהשגחה מכוונת ומאתו יתב' הרע והטוב הכל במשפט ומאחר שהוא כן מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו· פירוש על חטאיו ודאי יש לו להתאונן כי הן הם סבת צרותיו· ועל כן הצדיק הגמור שלא חטא הוא בתכלית השמירה וההשגחה וראוי הוא להיות כולל כל טובות העולם שקראו אור זרוע לפי שהוא הדבק בשם ית' כן השגחת האל יתברך דבקה בצדיק ואמר לצדיק לשון יחיד רמז למה שאמרו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמ' וצדיק יסוד עולם וכן הכתוב אומר רגלי חסידיו ישמור· חסידו כתיב ולישרי לב שמחה· אחר שהזכיר ענין הצדיק הנשמר מן המקרים לרוב מעלתו וזכותו· כי ישרי לב הם המדברים היושר והחושבי' אותו בלבם ואין מעלות' גדולה כ"כ כמעלת הצדיקי' שיהיו נשמרים מן המקרים כשיבאו עליהם מקרים אינם בועטים בהם ולא קצי' ביסורין אלא מצדיקים עליהם את הדין ומקבלי' אותם בשמחה לפי שהם יודעים שהם מזבח כפרה להם ומיהן להם לטובה. ובמדרש תניא גם בפ"ק דברכות (דף ה) ר' שמעון בן יוחאי אומר

תבואתו ומאכנו וייכו וגו' פירוש ע"כ יאמר כי בזמן שמחתו גדול' יותר ימעט אותה ויחזירב' לדרך המיצוע וזהו נהיית אך שמח:

☞ °הג"ה

ש"מחתינו· מ"תן תורתינו· ק"ירותינו ר"ת שמח· כלומר באלו הימים יהיה האדם שמח' קבלתי מא"א מהרר"ש זצ"ל· שבת"ש

שלשה

שלשה מתנות טובות נתן הק"בה לישראל ולא נתנם אלא ע"י יסורין ואלו הן תור"ה. וארץ ישרא"ל ועול"ם הב"א:

תורה דכתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו.

ארץ ישראל דכתיב וידעתה עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו: וסמיך ליה כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה וגו':

עולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר וזה להיות אלו ג' מתנות גדולות הערך לא יתכן שינתנו רק ע"י יסורין. והוא ההכריחות שהעלום מחוייב לאדם לעמוד על הזירוזין והאזהרות הא' היא התורה דכתיב וגומר. *כי הוא מבואר שהתורה אינה נכנסת רק ע"י יסורין וצמצום כל דברי החיי' כמו שאמרו כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'. ובמעט עסק ופרישות כל העינייני' המטרידי' כי על כן דרש ר' שמלאי בפרק המפלת (דף ל) על הימים שאדם דר במעי אמו אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן שנאמ' מי יתנני כירחי קדם וגו'. למדין אותו כל זה תורה כלה שנאמר ויורני ויאמר לי וגומר. וכשבא לאויר העולם בא מלאך וכו'. ראייה שהימים שהאדם בהם מצומצם

* ☜ הג"ה כמו שאמר ריש לקיש במסכ' שבת אדם כי ימות באהל (דף פג) אין ד"ת מתקיימי' אלא במי שממית עצמו עליה

*ומשוער בענייננו הספוק או בלי שישית לו שום עסק מהעסקים הזמניים כי הוא הנכון והמזומן ללמוד התורה כלה. ואולם נלאתו מהסערה והצמצום ההוא כלו נסכח כי התורה והבדידו' בצמצום החיים יבאו כרוכין זה בזה בלי ספק והנה המתנה שנייה שהיא הארץ כידוע ליודעים שאין ענינה רק הסערת החיים וצמצומם הנאהבי' מהשלמים כמו

* ☜ הג"ה דרש רבא מאי דכתיב לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרי' וכולה אמרה כנסת ישראל לפני הק"בה רבונו של' אל תדינני כיושבי כרכי' שיש בהן גזל ועריו' וש"ש וש"ש בא ואראך ת"ח שעוסקים בתורה מתוך הדחק וכו' בעירובין: (דף כ"א:

שנתבאר כבר שהכרובים הפה שהביא לראיה וכל זה למה לפי שהתורה וארץ היו שני דרכים עצמיים המביאים אל החיים הנצחיים הם חיי העולם הבא שהיא המתנה השלישית וכמה נפלאת התורה להורות אלו ה"ג ענייני' שהורה רשב"י במה שנמצא בכלי הקדש ג' כלים מיוחדים מעשה מקשה · הכרובים דכתי' ועשית שנים כרובים מקשה תעשה אותם · המנור' דכתי' ועשית מנורת זהב טהור מקשה תעשה וגומר · וזה מעשה המנורה מקשה זהב תעשה וגומר · עד ירכה עד פרחה מקשה היא · החצוצרות דכתי' ועשית שתי חצוצרות כסף מקשה · ואמר כי יעשו אלו ה"ג כלי' על ידי הכאת קורנס לומר שמה שרמזו עליהם הוא נקנה על ידי צער מכות ויסורין · והנה החצוצרות הם כלי הקריאה למקרא העדה ולמסע המחנו' בדרך הלוכם עד שיכנסו לארץ והם תכסים מלכות שיתנהגו בהם מלכי ישראל ב ארצם · אע"פ שאותם שנעשו בכבודו של משה נגנזו · כי אינן ראוי שישתמשו התלמידים בהם · אמנם המנורה היא ממש נר מצוה ותורה הנקנית ע"י יסורין ותוכיח רבה כי ע"כ נכפל בה כמה פעמים לשון של מקשה וע"ד שאמרו כך היא דרכה של תורה ו וכו' · אמנם הכרובים הם רמז למלאכים אשר נשמת הצדיקים עולים במדרגותם לעולם הבא · ולכן לא נבעט כלל ביסורין ונקבלם עלינו בסבר פנים יפות כי הם מקרבין הגאולה ג"כ כדאמרינן בפרק חלק (דף צז) תניא אמר ר' אליעזר אם ישראל עושין תשובה נגאלים ואם לאו אין נגאלים · א"ל רבי יהושע וכי אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשים כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב למדנו שהיסורין מקרבין את הגאולה וכי"ר שלפני אדון העולמים שנזכה אל ביאת הגואל במהר' בימינו ובמישרים ת תחזינ' עינינו · שיקווי' פה קווים כיו' ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ·

הג"ה ☜

וכן פירושו דהיינו כיון שנשפט ובדין תפדה שבי העיר לא תטלה אבל שביה ר"ל העם שאין להם דין להפדות רק בה יעשה להם בצדקה · שבת"ב

הג"ה ☜

וכן כתב הרמ"ע כי בהכרח שיבא זמן שיהיו כל האבנים כמשכי' אחר האמת וישתדלו לדעת הא"ל ית' כפי מה שהוא באפשר בחק האדם עכ"ל בעקרי' (מ"ג פ"ג)

והפת

אחד : ופסוק ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וכרגיל נפשותינו במדת הצדיקים ע"ה להסיר לב האבן מקרבינו ונזכה לרוח חכמה ובינה וגומר ויקויים בנו פסוק כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון וגומר ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה אכי"ר

והפה גם הוא מקיים דברי הנביא בהכרת שנאמר והיה ביום ההוא וגו' · ופסוק ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים וכ"ר ב במהרה בימנו שבמ"ש

סליק

אלה דברי המחבר הנ"ה שבתוך הספר

הוות כשאר אך חלק זה באחרונ' · הוספתי זה גם אם לעלם הספר לא תדמה הכונה · ואומני הדפוס לחצו אותי מאד בלי המתנה · לכן מי שידנני לכף זכות יברכהו שוכן מעונה :

גרסינן בפ"ק דמגילה (דף ט) יפת אלקים ליפת · יפיותו של יפת יהא באהלי שם · וביאור הכונה ידוע הוא על האדם כי הוא צריך לשלשה שלימות הקטן תחילה להטריף להאומ' די ספוקו ולהכין הצריך אליו בשביל שיחי ויעמוד בבריאת הזמן הרצוב לו לתת לחומר לחם חוקו יום יום ואחריו צריך שלימות המדות אנושי' להתנהג על סדר הישר בינו לבין זולתו כדי להעמי' הישוב המדיני בין בני האדם · ואחריו צריך לשלימות האחרון להשלים נפשו בתורה ובמצות ולהשיב את בוראו · תוכל לשוב הנשמה אחר הפרדה מן החומר אל האלקים אשר נתנה · ויקרא שמות הבנים הנולדים לפי השלימות שהיה משיג או שלימות הקטן מעושר ונכסים ומהטוב המדומ' יקרא שמו ח"ם להורות על השלימות ההוא שיבא לאדם ביגיעה רבה וטרח הרבה במעבר אניות בלב ים וללכת בארץ מרחקים ביבשה דרך יערות ומדברות ארחות עקלקלות מקום גדודי ליסטי' וחיות ומסכן עצמו כדי לאסוף ולכנוס כבוד ועושר · ועל זה קרא שמו חם כמו שיורה ע' זה הספור באדם הראשון בזעת אפך תאכל לחם שהורה עליו שיגיע אליו הצריך ביגיעה ואחריו כל אדם ימשוך · ולזה רומז ג"כ באמרו וחם הוא אבי כנען ראש העסקים והסחורות · כדמתרגמינן

כפעני תגרא והבן הנולד אחריו יפת לפי שלימו' המדות האנושית
יפת כי היא תפאר' לאדם ללכת בהם דרך ישרה הדרך הממוצעת
ולא יטה לשום קצה מהם · ואפשר בזה רמזו גם בגמרא אר' יוחנן
הלכה כרשב"ג שמותר לכתוב בלשון יוני וכו' . מאי טעמ' דרשב"ג
דכתיב יפת אלקים ליפת וגומר · מורה שהוא השלימות האמצעי
תחת השלימות האחרון · דהיינו שהוא מורה על שלום וקיום
המדינה ומהמדות ראוית שמהם למדו הרבה מחכמת המוסר :
וחכמת הטבעות : נקרא בלעז פילוסופיא' מורא"לה : וכאטור"אל :
ואחריו נולד הבן שלישי וקרא שמו שם לפי השלימות שהיה להשיג
או השלימות האחרון אשר הכוונה בו ממין האדם וקראו שם כי הוא
הנבחר מכלם · וכן יעשה שם שישאיר אחריו ברכה ונזכרת בשמו
לטובה לפני אלקיו לשרתו ולברך בשמו כל הימים ולא תשכח מ
והיו עיניו ולבו שם כ"ה : ולכן קרא שם שמורה גדולה על גדולה
ומעלה יתירה ושם טוב עולה ע"ג ובאו להורות על אדם השלם
אשר השיג הג' שלמיות אלו כי הוא צריך לקיים בידו שלימות המדות
להיות באמת משפטים צדקו יחדיו · שלא יוכל להתקיי' חכמתו בידו
מבלעדים' · וע"ז אמרו יופתו של יפת ישכון באהלי שם . הורה לנו
על המדות החשובות שהם בחלקו של יפת ישכון כל ימי היותו באהלי
שם · ואם הגיע אל שלימות המכוון ממה שהשיג את בוראו על
אמתת מציאותו או יתחזק בעד המדות להיות שלם בהם שלימות
רב ולא ירפה מהם ותהיה חכמתו מתקיימת בידו · והוא
צריך אל השלמיות כל ימי היותו חי חיי החומר כמו שנרמז ע"ז
בתהילים בשיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם
יחד · והמכוון הוא ממנו שישבו אחים יחד באהל אחד :
כי זה צריך לזה כל ימי החומר ושניהם מתחזקים יחד :
(ע"כ קבלתי מא"א מה"ררש .זלה"ה) : ולהיות האדם
מלובש מחומר שהוא סבת ההפסד והרוע ונוטה לשמש ה
הדברים הדומים לו : לזה צריך לאדם השלם
שיהיה שמוש גופו ואבריו בעניינים המשלימים הגוף ;
והנפש ; והנה בחכמת הרפואה הגופיית נמצא שלוו הרופאים שלא
ימנע

ימנע אדם מתנועת הגוף שיניע הגוף והאברים כלם תנוע' שום שיעשה
כל אבר מעשהו ויקבלו תועלת האברים כלם החצונים והפנימיות זה
הביא הר"ם בפרקים בשם גלינוס ואם ככה הוא בבריאות הגוף כדי
להעמידו על בוריו כ"ש בבריאות הנפש שצריך האדם להניע אבריו
בעשיית התורה והמצות : והנה נמצאו מצות עשה רמ"ח כנגד איברי
של אדם כאלו יעידנו שלא נברא בנו שום אבר רק לעבודתו יתברך
שהרי מספר האברי' כמספר המצות וא"כ מי שרוצה להשיג השלימו'
צריך שכל אבריו יתנועעו בכל תנועתם אחר כונת השלום התכלית
הזה המיוחד ואפילו בשעת משאו ומתנו : ואל יטעהו הזמן בהבליו
להמשך אחריו כי אם במקרה או בהכרח טבע האנושות וע"ז היו
מצות ל"ת שס"ה כמנין ימות החמה לרמוז שלא יעשה האדם מעשיו
ע"פ הבלי הזמן כי אם בתורת ה' חפצו להשיג השלימות כמו
שמבואר באריכות בנוה שלום (מ"ה פ"ט) כי"רא
שנזכה לאלו השלמיות כולם ונזכה לחזות בנוע'
שכינתו כמו שנ' קול צופיך נשאו קול
יחדיו ירננו כי עין בעין יראו
בשוב ה' ציון :

אלו אמרי שפר יאמר אב הספר

פי בא שאול אל כבון קץ הפלאות מן ספרא הדין מתי אלה
אנכי לו ריפא סיפא אגיד חדש איה מקום גם הזכה:
ריש ירח זיו הוא ראשיתו ארבע עשר בו פגמר גם אות אחרונה
יש לבריאה בט"וב לוא"בר די"א בפרט ב"ק רי"ה היא הכלוכה
ילד הזאב "אם "אין "קמחו "אין תורה לו לכן יטרוף הדין ויוכה
הדין רויא לא גלי מ . סכתא אלי בא הלכת'רק בקריוזכה

ראשיתו ואחריתו להודיע באר היטב במאמר :

הותחל במזל ט"וב ב"אח"ד לר"יח זי"ו י"ד בו נגמר :

ש מעו רופאים: רב לכם טוב אחר משאות סוא מדו חים:
א בן סינא עם גליכום חכם אתם בהם טור חים:
ו כדי ספר זה לסמוך ע' לוי כל נדו ק"ם ונכו חים:
ל איחלוק בין התחלואים אם חם יבש או קבל חים:
ב יכו מזה אל תפנו עוד אחר רוקח המרק חים:
ג בוב יל בב ממבו: תועלת לו עד לכל חים:
מ גן עדן זה הלקוט כל אים שוכנה בין החו חים:
ה כל בידי זה הספר אפילו ה ליכים פ חים:
ר פאות סקוי לעצמות מ אין מ"ץ העם בים ולא חים:
ר וח ישי מו הר ופאים אל חולה לא אל כאב חים:
ש וה הוא זה לכל קוראיו אולם ברי או הגוב חים:
מ שגבנו ספר הרפו: אות זה לוקחום גם בו בוט חים:
ע די הוא על נואר עני אור נוגה אל עיני פק חים:
ו לממליאו. תקרא שם כ אשר ה"ה יל ר"ים נמש חים:
נ לר מה"רר שמעון זל"הה אחד מלו: יתן אור חים:

אמר

איגרת הרמבן

אמר שלמה זלמן לונדן כדי שלא להוציא כ"ייר חלוק אמרתי אל לבי יען כי נראה לי בבית איגרת הרמב"ן והוא מעט הכמות ורב האיכות והוא כעיקור בר"י ליגו"ן לחברו אל העניין להיות בספיין הנוגע ללב עקוב ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב · אמן : וזו היא · האיגרת ששלח רבינו משה בר נחמן ז"ל לבנו מעכ"ו לקטא"לוניא על הענוה ויראת שמים וצוה לו שיקראהו פ"א בשבוע כדי שילמדנו גם אחרים עם בנו ויהיו רגיל בו כבעל פה כדי להכניס בילדותכם ביראת שמים ובישר לו כיום שיקראנו שיענהו מן השמים למה שישאל וכל מי שרגיל לאומרו בודאי יהיה נצול מכל צרה ומובטח לו שהוא בן עה"ב :

שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך · תתנהג תמיד לדבר בנחת כל דבריך לכל אדם בכל עת · ובזה תנצל מן הכעס שהיא המדה רעה להחטיא את האדם . וכן אמרז"ל כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר הסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך · ואין רעה אלא גיהנם שנאמר וגם רשע ליום רעה · וכאשר תנצל מן הכעס תעלה על לבך מדת הענוה שהיא מדה טובה מכל המדות הטובות שנאמר עקב ענוה יראת ה · ובעבור הענוה תעלה על לבך מדת היראה כי תתן אל לבך תמיד מאין באת · ולאן אתה הולך · ושאתה רמה ותולעה בחייך ואף כי במותך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך הכבוד שנאמר הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי לבות בני אדם · ונאמר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נ"ם ה' · וכאשר תחשוב את כל אלה תירא מבוראך ותשמור מן החטא ובמדות האלה תהיה שמח בחלקך · וכאשר תתנהג במדות הענוה להתבושת מכל אדם ולהתפחד ממנו ומן החטא אז תשרה עליך רוח השכינה וזיו כבוד וחיי עולם הבא · ועתה בני דע וראה כי המתגאה לבו על הבריות מורד הוא במלכות שמים כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים שנאמר ה' מלך גאות לבש ולמה יתגאה לב האדם · אם בעושר ה' מוריש ומעשיר · ואם בכבוד הלא לאלהים הוא שנאמר והעושר והכבוד מלפניך · ואיך יתפאר בכבוד קונו · ואם מתפאר בחכמה מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח · נמצא הכל שוה לפני המקום כי באפו משפיל גאים וברצונו מגביה שפלים · לכן השפיל עצמך וינשאך המקום : על כן אפרש לך איך

תתנהג

איגרת הרמבן

תתנהג במדת הענוה ללכת בה תמיד . כל דבריך יהיו בנחת
וראשך כפוף ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה . ואל תביט
בפני אדם בדברך עמו . וכל אדם יהי' גדול ממך בעיניך . ואם
חכם אם עשור הוא עליך לכבדו . ואם הוא רש ואתה עשיר או חכם
ממנו חשוב בלבבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך . שאם הוא
חוטא הוא שוגג ואתה מזיד . בכל דבריך ומעשיך ומחשבותיך ובכל
עת חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני המקום ב"ה ושכינתו עליך
כי כבודו מלא עולם . ודבריך יהיו באימה וביראה כעבד לפני רבו .
ותתבייש מכל אדם . ואם יקראך איש אל תענהו בקול רם רק בנחת
כעומד לפני רבו . והוי זהיר לקרות בתורה תמיד אשר תוכל ל
לקיימה . וכאשר תקום מן הספר חפש באשר למדת אם יש בו דבר
שתוכל לקיימו ופשפש במעשיך בבוקר ובערב ובזה יהיו כל ימיך ב
בתשובה . והסר כל דברי העולם מלבך בעת התפלה והכן לבך לפני
המקום . וטהר רעיונך וחשב הדבור קודם שתוציאנו מפיך . וכן
תעשה כל ימי חיי הבלך בכל דבר ודבר ולא תחטא . ובזה יהיו דבריך
ומעשיך ישרים ותפלתך יהיה זכה וברה ונקייה ומכוונת ומקובלת לפני
המקום ב"ה שנאמר תכין לבם תקשיב אזניך . תקרא האיגרת הזאת
פעם אחת בשבוע . ולא תפחות לקיימה : וללכת בה תמיד אחר
השם ית"ב"ש למען תצליח בכל דרכיך ותזכה לעולם
הבא הצפון לצדיקים : וביום שתקראנה יענוך
מן השמים : כאשר יעלה על לבך
לשאול עד עולם אמן סלה :

Šemṭōb Ben-Palqera: Ṣori haj-jāgōn

Hanau 1716